Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

9 НОЯБРЬ, СЕШАНБА № 218 (716). Сотувда эркин нархда. 1993 йил.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНЛИК ПАХТАКОРЛАР ЙИЛЛИК ПАХТА ТАЙЁРЛАШ РЕЖАЛАРИНИ УДДАЛАДИЛАР

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПАХТАКОРЛАРИГА

Азиз дўстлар!

Республикамизнинг залворли хирмонига 315 минг тоннадан ортиқ «оқ олтин» тўкиб, улкан ҳисса қўшганингиз — йиллик маррани эгаллаганингиз билан самимий қутлайман!

Қорақалпоғистон Республикаси жаҳондаги пахта тайёрланадиган энг шимолий минтақа ҳисобланади. Оролбўйи тупроғида сиз эришаётган ютуқлар чинакам меҳнат жасорати, Ватанга, элга садоқат намунасидир. Истиқлолимизнинг тарихий кунларидаги фидойи саъй-ҳаракатингиз билан гўзаллашаётган бу диёр қорақалпоқ замини қудратига, мамлакатимизнинг буюк давлатлар қаторидан муносиб ўрин олишида ўзининг бебаҳо моддий ва маънавий бойликларини янада кўпроқ инъом этажагига ишончим комил.

Сизларга, азиз биродарларим, сиҳат-саломатлик, омонлик, бахту саодат, эзгу мақсад йўлидаги хайрли ишларингизда улкан муваффақиятлар тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Қорақалпоғистонлик пахтакорлар зафарига бағишланган мақолани газетанинг 2-саҳифасида ўқийсиз.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Ғ. ТОШМАТОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси миллий мусиқа санъатини ривожлантиришдаги, ёш созанда ва хонандаларни тарбиялашдаги алоҳида хизматлари ҳамда жамоат турмушида фаол иштирок этгани учун Ўзбекистон давлат телерадиоэшиттириш компанияси «Дуторчи қизлар» дастасининг бадиий раҳбари бастакор Ғанижон Тошматов Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри.
1993 йил 8 ноябрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ПУЛ МУОМАЛАСИНИ БАРҚАРОРЛАШТИРИШГА ОИД ҚЎШИМЧА ЧОРАЛАР ТЎҒРИСИДА

СССР Давлат банки ва Россия банкининг 1961—1992 йилларда чиқарилган қоғоз пуллари собиқ СССРнинг кўпчилик мамлакатлари ҳудудида муомалада бўлиши тўхтатилганлиги муносабати билан ҳамда республиканинг иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш ва пул муомаласини барқарорлаштириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Бундан буён 1993 йилнинг 9 ноябридан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг алоҳида фармойиши чиққунга қадар СССР давлат банки ва Россия банкининг 1961—1992 йиллар нусхасидаги нақд рубль қоғоз пулларининг аҳоли томонидан омонатларга қўйилишида қуйидаги тартиб ўрнатилсин:

доимий пропискага эга бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари мавжуд омонатларини бир йўла 200 минг рублдан ошмайдиган миқдорда тўлдиришга, қўйилган омонатлари бўлмаган тақдирда эса шунча миқдорда янги омонатни қўйишга ҳақлидирлар. Иш ҳақи, пенсиялар, алиментлар, стипендиялар ва нафақаларнинг тушумлари бўйича нақд пулсиз ўтказилган маблағлар уларда ҳисобга олинмайди. Жамғарма банкининг муассасалари омонатчининг паспортига киритилган омонат тўғрисида белги қўяди, бу эса ходимнинг имзоси ва муҳр билан тасдиқланади;

— 200 минг рублдан ортиқ бўлган омонат маблағлари алоҳида махсус фоизсиз ҳисобга қабул қилинади ва бу омонатлар 6 ой муддатга улардан фойдаланиш ҳуқуқисиз тўхтатиб қўйилади.

2. Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки ва жамғарма банки алоҳида махсус фоизсиз ҳисобга қўйилган нақд пул маблағларининг манбалари тўғрисида тақдим этиладиган ҳужжатларни кўриб чиқиш ва кейинчалик улардан фойдаланиш тартиби ҳақида бир ҳафта муддат ичида таклифлар киритсинлар.

3. Жамғарма банкининг маҳаллий муассасалари Ўзбекистон ҳудудида пропискада турмаган ва Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари бўлмаган шахслардан омонатларни қабул қилиб олиши тақиқлансин.

4. Республика Вазирлар Маҳкамаси ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қўшимча кўрсатмаларини олгунга қадар янги ташкил этилаетган хўжалик юритувчи субъектларни рўйхатга олиш ҳамда банк муассасалари томонидан жисмоний ва юридик шахсларга янги счётлар очиш тўхтатиб турилсин.

5. Кўзда тутилаётган тадбирлар муносабати билан банкларга ва хўжалик юритувчи субъектларга чакана савдода ва пулли хизматлар соҳасида нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг барча шаклларидан кенгроқ фойдаланиш тавсия этилсин.

6. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ва Молия вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари ушбу қарор қатъий ижро этилиши устидан таъсирчан назоратни таъминласинлар.

7. Мазкур қарор билан республика аҳолисини кенг кўламда таништириш учун у оммавий ахборот воситаларида эълон қилиниб, банкларнинг барча муассасаларида осиб қўйилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.

ИҚТИСОДИЙ МУСТАҚИЛЛИК—ОЛИЙ МАҚСАДИМИЗ

Илгари хабар қилинганидек, 5 ноябрь куни республика Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси бўлди. Унда вазирликлар, давлат қўмиталари, концернлар, уюшмалар, корпорациялар раҳбарлари, вилоят ҳокимлари қатнашди.

Мажлисда республикада иқтисодий ислоҳотнинг бориши ва халқ хўжалиги тармоқларининг тўққиз ойлик иш якунлари, давлат бошқарув идораларига сарфланадиган бюджет маблағларини қисқартириш, корхоналар ва ташкилотларнинг зарар кўриб ишлашини бартараф этиш юзасидан амалга оширилаётган тадбирлар муҳокама қилинди.

— Республикамиз иқтисодиётининг тўққиз ойлик кўрсаткичлари халқ хўжалигида барқарорликка эришаётганимиздан, ишлаб чиқариш суръатларининг пасайиши умуман тўхтатилганидан, ҳал қилувчи тармоқларда маҳсулот ишлаб чиқариш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан кўпайганидан далолат бермоқда, — деди Бош вазир А. Муталов мажлисни очиб, — Натижада 1992 йилнинг тўққиз ойига нисбатан ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш 1 фоиз миллий даромад 0,2 фоиз, саноат маҳсулотининг умумий миқдори 2,5 фоиз, қишлоқ хўжалигида эса 7,6 фоиз ўсди. Нефть, газ қазиб олиш, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш, машинасозликда асбоб-ускуна тайёрлаш суръатлари анча юқори бўлишига эришилди.

Лекин бозор иқтисодиёти билан боғлиқ ўзгаришлар, афсуски, кўнгилдагидек эмас. Кўпгина ҳокимлар, тармоқ раҳбарлари янги мулкдорларга қулай шароит яратиш ўрнига уларнинг ривожланишига тўсиқлар қўймоқда, эски муносабатларни сақлаб қолишга уринмоқда. Хусусан, қишлоқларда ташкил этилган 14 минг фермер хўжалигидан ярмигина ўз ҳисоб рақамига эга, холос.

Марказий муассасалар — Молия вазирлиги, Марказий банк, «Ўзшартномасавдо» «Ўзистиқболстат», Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитаси, «Ўздавжамғарма» бу масалаларда бир ёқадан бош чиқариб ишламаяпти. Шунинг учун ҳам бугун амалга оширилаётган ўзгаришларни, эришилган натижаларни батафсил таҳлил этиб, айниқса мавжуд муаммолар, тўсиқлар ва уларни бартараф қилиш борасида фикр-мулоҳаза юритсак, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Шундан сўнг Ўзбекистон Республикаси молия вазири Э. Боқибоев, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат солиқ бош бошқармаси бошлиғи Ш. Гатауллин, Андижон вилояти ҳокими Қ. Обидов, Сурхондарё вилояти ҳокими Ж. Нуралиев, Хоразм вилояти ҳокими М. Жуманиёзовларининг ана шу масалалар юзасидан ҳисоботлари тингланди.

Мажлисда республика Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

— Асосий мавзуга ўтишдан олдин сизлар билан бир муҳим масала хусусида гаплашсак, — деди Президент. — Даладаги ҳосилни тезроқ йиғиштириб олиш лозим. Ҳозир пахта терими масаласида кимгадир айб қўйиш, эътироз билдиришнинг ўрни эмас, балки вазиятни тўғри тушуниб, қийинчиликларга бардош бериб, деҳқоннинг кўнглини кўтаришимиз даркор. Ҳозир далаларда кўпчилик пахта терими билан банд. Ёмғир ёғяпти. Ана шундай шароитда ишлаётганларни рағбатлантириб, уларга имконият яратиб беришимиз ҳам қарз, ҳам фарз.

Бу ерда ҳокимлар ўтирибди, биз улардан пахтанинг нега бу қадар кеч етилгани сабабини сўрашимиз мумкин, лекин, таъкидлаб ўтишим керакки, бу масалада деҳқонларни эмас, мутасадди раҳбарларни айбласак тўғри бўлади. Пахтакор меҳнатини биламиз, пахтани териш ва ўстиришда ҳаммамиз қатнашганмиз. Бугунги қийинчиликларни тўғри тушунадиган раҳбарларга мен миннатдорлигимни билдирмоқчиман.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида ишлаётган олимларимиз нега пахтанинг янги-янги навини яратмаяптилар? Мен Қашқадарёда ишлаган вақтимда шундай пахта навлари бўлар эдики, 30-35 йил мобайнида такрор-такрор экилаверарди. Ҳозир ҳар қайси хўжалик хоҳлаган навини экяпти. Ҳануз бу масалада ягона давлат сиёсати йўқ. Такрор айтаман: ким нима хоҳласа, шуни экяпти, кимки шунинг орқасидан фойда кўраётган бўлса, ўшанинг усули қўлланмоқда. Натижада биз 170 кунда етиладиган пахта навини экяпмиз. Балки бу Бухоро шароитига мосдир, лекин Тошкент ва Самарқанд шароитини, Фарғона вилоятини кўринглар. Бу минтақалар иқлимига мос навларни ҳам чиқарсак бўлади, лекин нега чиқармаяпмиз? 170 кун, бу — тахминан 6 ой дегани. 1 апрелда экилган пахта қачон пишиб етилади, ноябрдами? Уни очилганидан кейин териб олишга ҳам вақт керак. Ҳисоб-китобларга қараганда, ҳозир 600 минг тонна пахта далада ётибди, бу, ахир, халқимизнинг ризқ-рўзи, насибаси эмасми? Нимага бу масалада масъулият ва жавобгарлик йўқ? Исроилдан, Америкадан мутахассислар келяпти. Нега уларнинг тажрибасидан фойдаланмаймиз? Бир марта ёмғир ёки қор ёғса, пахтанинг сифати пасаяди. Пахта бўлса бас, териб оламиз, деган гап тўғри эмас. Пахта етиштиришга масъул олим ва мутахассисларимиз ҳам масъулиятни ҳис этиши керак. Майли, 25 центнер бўлса ҳам, лекин даромад берсин, қилинган меҳнатдан фойда келсин.

Янги мавсумга пухта ҳозирлик кўришимиз, ҳар бир минтақанинг иқлими ва шароитига қараб, деҳқонлар билан бамаслаҳат, қаерга қайси навни экишни ҳозирдан ўйлашимиз зарур. Сўнгги ҳосилни қабул қилиб олишда пахта тозалаш заводлари ҳам деҳқонларга тазйиқ ўтказмасин. Ҳар хил баҳоналар билан пахтакорларимизни овораю сарсон қилмасин. Прокуратура ҳам бу масалага эътибор бериши керак. Пахтанинг навини пасайтириш осон, аммо деҳқоннинг косаси оқаришини ким ўйлайди? И. Жўрабеков бошчилигида алоҳида комиссия тузилишини таклиф қиламан. Бу муаммоларни ана шу комиссия одилона ҳал этсин.

Ислоҳот масаласида ўзимизга хос ва мос йўлни ишлаб чиқдик. Шароитимизга, урф-одатларимизга, хусусиятларимизга монанд мақсадларни аниқлаб олганмиз, деди Ислом Каримов.

Эндиги асосий масала амалий ишга ўтишдир. Ана шу тўғрида жойлардаги мутасадди ўртоқлардан, масъул раҳбарлардан сўраш вақти келмадимикан? Ҳар қайси вазир ёки ҳоким ўз масъулиятини аниқлаб олиши керак. Мен боя Андижон вилояти ҳокими Қ. Обидовга савол бериб, вилоятда иқтисодий ислоҳотни ўтказиш дастури тузилганми, деб сўрадим. Чунки қишлоқ хўжалигидан тортиб, маиший хизмат, саноатда ислоҳотни амалга ошириш юзасидан чора-тадбирлар ва кўрсаткичларни аниқ белгилаб оладиган пайт келди. Лекин вилоятларда бу борада ҳеч қандай дастур йўқ. Ҳар қайси соҳанинг ҳозирги замон талабларига жавоб берадиган дастури бўлиши шарт. Вазирлар Маҳкамаси буни қаттиқ назоратга олиши, талаб қилиши ҳамда бу масалада тартиб ўрнатиши зарур.

Биз сўнгги сессияда ислоҳотнинг устивор йўналишлари ҳақида батафсил гаплашган эдик. У китобча бўлиб чиқди. Энди ҳокимлар ва бошқа мутасаддилар бу масалаларни муҳокама қилиб, улардан тегишли хулоса чиқаришлари лозим. Баён этилган таклиф ва тавсиялардан ҳар бир корхона ўзи учун хулоса чиқариши даркор.

Бу ерда қишлоқ хўжалигининг устун йўналишлари тўғрисида гап борди. Молия иқтисод ва барқарорлаштириш сўзларини бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида кўп ишлатяпмиз. Ҳар қайси тармоқнинг хусусиятига қараб ислоҳот йўлини белгилаш мумкин. Одамларни озиқ-овқат, тоза сув ва табиий газ билан таъминлаш, ҳаётий эҳтиёжларини қондириш масаласи охир оқибатда қишлоқ хўжалигига тақалади. Қишлоқ хўжалигини ҳар жиҳатдан барқарорлаштирмасдан бу ишларни ҳал этиб бўлмайди. Ҳаммамиз шуни тушунамиз-у, лекин ҳисоботларни эшитиб, киши қониқмайди, кўп масалалар қоғозда қолиб кетмаяптимикан, деб ўйлайсиз. Ислоҳот юзаки ўтмаслиги керак. Қайси соҳа ва қайси вилоятда бўлмасин, бу масала билан жиддий ва узлуксиз шуғулланиш лозим.

Бу ерда ҳисобот берган ҳокимлар билан савол-жавобдан шу нарса аён бўлдики, қишлоқ жойларида саноат корхоналари ташкил этишга етарли эътибор берилмаётир. Ҳолбуки, шундай қилсаккина ҳаётимизда ижобий ўзгаришлар содир бўлади. Андижонда бир дона тухум — 130 сўм, ғишт — 250 сўм турса! Бу нима дегани? Ёки вилоятга 42 фоиз тухумнинг четдан олиб келинаётганига қандай чидаш мумкин? Ғишт заводи қуриш шунчалик қийинми? Андижонда товуқ боқишнинг иложи йўқми? Ёки Сурхондарёда картошка, дон етиштириб бўлмайдими? Ахир, бу ўша ернинг ўзида ҳал этилса бўладиган масалалар-ку.?

Ҳокимлар, каттаю-кичик раҳбарлар халқнинг турмушидан, қандай кун кечираётганидан эртаю кеч хабардор бўлиши, аҳолининг таъминотини жой-жойига қўйиши керак.

Бухоро, Самарқанд ва Хоразм вилоятларини олсак, уларда уриниш — умуман олға ҳаракат бор. Бу ишларда вилоят раҳбарларининг ташаббускорлиги, ҳиссасини кўриш мумкин. Қарор ёки қонун чиқариш билангина иш битмайди, улар оддий фуқаро онгига етиб борса, одамлар ундан манфаатдор бўлсагина кутилган натижа чиқади. Баъзи бир раҳбарларнинг гапини эшитсангиз, Вазирлар Маҳкамасининг қарорини ёки фармойишини бажардик, дейди кўкракка уриб. Биз асосий йўналишларнигина белгилаб беришимиз мумкин. Шуни бажариш билан мақтаниш эса, бу — эски тузум сарқити, аксинча, раҳбар дегани ташаббус кўрсатиши, катта-катта ишларни бошлаши, одамларнинг бу борадаги интилишини жонлантириши керак. Самарқанд вилояти ҳокими П. Абдураҳмоновни мисол келтирсак, у ҳар бир ишни бошлашдан олдин маблағ манбаини қидиради, харажатини нима билан қоплашни ўйлайди. Сурхондарёда эса уни қуриб беринг, буни беринг, дейишдан нарига ўтилмаяпти. Қилинаётган ишлар, йўналишлар, хулосаларни, шу билан бирга муаммо ва камчиликларни ҳам айтиш зарур. Одамлар қалбида ислоҳотга ишонч туғдиришимиз ва уни мустаҳкамлашимиз керак. Шуни шиор қилиб олишимиз лозимки, буйруқ, тазйиқ билан ислоҳотни олға силжитиб бўлмайди. Изланиш, ташаббускорлик, яна такрорлайман, ташаббускорлик зарур.

Одамлар ҳокимларни ҳимоячиларимиз деб сайлайди, бу қуруқ гап эмас. Бир ҳоким сайланганидан кейин маълум вақт ўтади, халқ унинг фаолиятини ташаббускорлик ва жонкуярлик эвазига амалга оширган ишлари билан баҳолайди. Бу гап вазирларга ҳам тегишли. Одамларнинг назарида сиз қилган ишлар қандай кўринади — шуни унутманг!

Ишлагандан кейин, албатта, камчилик ҳам бўлади. Фақат савобли ишларни, ташаббускорликни қўлдан бермаслик керак. Эски қонунларга ёпишиб олиш ярамайди. Меҳнаткашларга елкадош бўлиш, нафс ва шахсий фойдани эмас, балки халқни ва жамиятни ўйлаб ишлаш керак. Мен Президент сифатида ана шундай ташаббускорлик билан ишлайдиганларни ҳар қандай шароитда ҳам ҳимоя қилишга тайёрман. Ташаббускорларга кўмак бериш, зарур бўлса, давлат маблағидан уларга имтиёзли кредитлар ажратиш керак. Савдо, маиший хизмат соҳаларида ишлайдиганларни рағбатлантириш йўлидаги тўсиқларни бартараф этиш лозим.

Савдодаги хусусийлаштирилган дўконларни оладиган бўлсак, сир эмас, жойлардаги маъмурий орган ходимлари, айрим ҳокимликда ишлайдиганлар ўшалар ҳисобидан тирикчилик қилиб юрибди. Бир ташаббускорни ўнтаси пойлаб туради. Бизнинг қонимизда шу нарса борки, бировга озгина ваколат ва ҳуқуқ берилдими, ҳеч кимни тан олгиси келмайди, юқоридан келганларга таъзим қилиб, қўл остида ишлайдиганларга тазйиқ ўтказади. Бу хусусда кўплаб мисол келтириш мумкин. Тафтиш ўтказиш йўли билан зўравонлик қиладиган идоралар кўпайиб кетган. Хизмат соҳаларини текширишни фақат битта ташкилотга топшириш ҳақида фармон тайёрланиши керак. Фақат солиқ бошқармасига ана шу ҳуқуқни берамиз, фақат шулар текширади. Бошқалар, жуда зарур бўлса, республика Прокуратураси ёки Ички ишлар вазирлигининг қароридан кейин текширсин. Ана шунда эркинлик пайдо бўлади, тартиб ўрнатилади, ишимизнинг самараси кўринади.

1994 йил халқ хўжалигини ривожлантириш масалаларини ҳозирдан пухта режалаштиришимиз керак.

Молия вазирлиги катта, республика тақдирига дахлдор масалалар билан шуғулланиши лозим. Корхоналарнинг молиявий жиҳати билан ҳам ҳокимликлар шуғуллансин. Бу борада вилоят раҳбарларига эркинлик бериш керак, деб ўйлайман. Даромадларини тасарруф этишда ҳам мустақил равишда иш тутсинлар. Хўжалик ишларига, тадбиркорлик янада кенг қулоч ёйишига ёрдамлашишимиз, солиқларни қайта кўриб чиқиб, рағбатлантириш масаласини ўйлашимиз даркор. 1994 йилда бирорта ҳам зарар кўриб ишлайдиган корхона бўлмаслиги керак. Ёқилғини тежашда жиддий чоралар кўрмасак бўлмайди. «Ўзистиқболстат» четдан келадиган хомашёни қисқартириш масаласини ҳал этсин. Жойларда бу соҳада тартиб йўқ. Айниқса, қишлоқ жойларида шахсий машиналар жамоа ва давлат хўжаликлари ҳисобидан ёқилғи оляпти. Уни тежаш масаласига мутлақо эътибор берилмаяпти. Ёқилғи билан таъминлашда озгина узилиш бўлса, барча иш тўхтаб қолади. Нефть маҳсулотларини олиб келиш жуда қимматга тушмоқда. Бошқа республикаларнинг бу борадаги аҳволи ниҳоятда оғир. Ўзбекистонда, шукрки, узилиш йўқ, лекин тартиб бўлиши лозим. 4 миллион тонна нефть маҳсулотини олиб келиш учун 600 минг тонна пахта толаси беряпмиз. Унинг ярмини тежасак ҳам катта фойда олардик, чет давлатларга — валютага сотар эдик.

Шундан кейин Ислом Каримов республика аҳолисини тўлқинлантираётган муаммо — пул, миллий валюта масаласига батафсил тўхталди. Бу борада кўрилаётган чора-тадбирларни билишга халқимиз маҳтал, деди Президент. Мазкур масалани атрофлича муҳокама этишни таклиф қилганимга сабаб шуки, бу борада кўп фикрлар бор. Бизнинг олдимизда учта йўл турарди. Шулардан биринчиси — Россиянинг 1993 йилги янги пулидан фойдаланиш эди. Биз охирги сессияда ҳам бу масалани халқ депутатлари билан муҳокама қилган эдик. Маълумки, 7—9 ойдан бери «рубль минтақаси»да қолишга ҳаракат қилиб келдик.

Аввало, нима учун биз мустақил давлат бўлатуриб, миллий валютага ўтмасдан «рубль минтақаси»да қолишга интилдик, деган савол туғилади.

Шуни тўғри тушуниш зарурки, сиёсий мустақиллик, бу — ҳали иқтисодий мустақиллик дегани эмас, унга эришиш учун анча вақт керак. Иқтисодий мустақил бўлиш учун халқ хўжалиги тизимларини бутунлай ўзгартириш лозим бўлади.

(Давоми 2-бетда).

Пул муаммоси

ҲУКУМАТНИНГ БУГУНГИ КУНДА ҲЕЧ ҚАНДАЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТИ ЙЎҚ

ВИКТОР ГЕРАШЧЕНКОНИНГ ФИКРИЧА, ШУ САБАБЛИ РОССИЯ МАРКАЗИЙ БАНКИ БИЛАН ҲУКУМАТ ЎРТАСИДА КЕЛИШМОВЧИЛИКЛАР МАВЖУД

— Виктор Владимирович, ҳукуматнинг айрим вакиллари билан сизнинг ўртангизда айрим келишмовчиликлар борлиги маълум. Ҳукумат, у олиб бораётган сиёсат ҳақида қандай фикрдасиз!

— Ҳа, бахтга қарши ҳозир ҳам айрим келишмовчиликлар бор. Бу келишмовчиликлар хусусийлаштириш, МДҲ мамлакатлари билан муносабатлар ва бошқа айрим масалаларда намоён бўлмоқда. Очиғини айтганда, ҳукумат бугунги кунда фалокат юз берганда ёрдамга келадиган техник ходимлар, ўт ўчирувчиларга ўхшаб ишламоқда. Унинг ҳеч қандай иқтисодий сиёсати йўқ. Биз нимага эришмоқчимиз? Иқтисоднинг қайси соҳалари биз учун етакчи бўлмоғи лозим? Янги мулкдорлар, янги бошқарув тизими пайдо бўладими? Хўш, биз мулкни бўлиб беряпмиз. Бу ҳол «Серп и молот» заводида ишлаётган пўлат қуювчининг ўз ишига муносабатини ўзгартирадими?

— Англашимча, пул-кредит сиёсати масаласида қизғин баҳслар бўлган шекилли!

— Ҳукумат май ойида пулнинг қадрсизланишини ойига 10 фоизга тушириш мўлжалланган пул-кредит сиёсатининг айрим йўналишлари ишлаб чиқилгани ҳақида баёнот берган эди. Биз ҳозир шу иш билан шуғулланиб, икки чорак якунларини таҳлил қилиб, шунга амин бўлдики, биз барча лимит ва шартларни бажардик, аммо ҳеч қандай натижа йўқ. Бу ўринда большевиклар ҳақ бўлиб чиқяпти. Пулнинг қадрсизланиши фақат пул билан эмас, монополия билан ҳам боғлиқ экан. Биз иқтисодиётни бошқариш, нарх белгилашнинг янги механизмларини қидиряпмиз, аммо нарх-навонинг барча тармоқларда турли тарзда сакраб кетаётганига гувоҳ бўлиб турибмиз. Транспортда нархнинг ўсиши бундан кейин барча тармоқларга таъсир кўрсатади ва бозор биздан яна пул сўрайди. Пул бермайдиган бўлсак, нақдина масаласида инқирозга юз тутамиз — буни илгари ҳам бошдан кечирганмиз. Биз тўртинчи чорак лимитларига чидашга ҳаракат қиламиз, аммо буни уддалашимизга унчалик кўзим етмайди.

— МДҲ мамлакатлари бўйича келишмовчиликлар нимадан иборат!

— Биласизми, мени бир масала қийнаб келади. Ҳукумат МДҲ мамлакатлари билан алоқаларнинг ёмонлашиши ёки бутунлай узилиши жиддий оқибатларга олиб келишини ҳис қилмаяпти. Бундан ташқари, МДҲ мамлакатларидан келтириладиган айрим маҳсулотларсиз яшашимиз қийин. Рангли металлар, пахта ана шу маҳсулотлар жумласидандир. Вазирлар Маҳкамасидаги ҳамкасабаларим

(Давоми 2-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАЁСАТИДАН

Ўзбекистон Рессубликаси Олий Кенгашининг Раёсати Ўзбекистон Республикаси халқ депутати, Олий Кенгаш Инсон ҳуқуқлари қўмитасининг аъзоси, Андижон вилояти Ўрта Шаҳрихон қишлоқ Кенгаши ижроия қўмитасининг раиси

ТОЖИХОН ЗОИИТБОЕВАнинг

1993 йил 7 ноябрь куни 53 ёшида бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилади ва унинг қариндош-уруғлари ҳамда яқинларига ҳамдардлик изҳор этади.

ҲУКУМАТНИНГ БУГУНГИ КУНДА ҲЕЧ ҚАНДАЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТИ ЙЎҚ

(Давоми. Боши 1-бетда).

биз қўшниларимиздан хомашё олиб, уларга устама нарх қўйган ҳолда тайёр маҳсулот (жумладан, бошқа ҳеч кимга керак бўлмаган машинасозлик материаллари ҳам) етказиб бераётганимизни унутиб қўйяптилар. Ҳар қандай бозор четга мол чиқаришни тақозо қилади. Биз молимизни МДҲ мамлакатларидан бошқаларга чиқаролмаймиз. Хўш, шундай экан, нега иқтисодий қонунчиликни, пул-кредит сиёсатини бошқариш мураккабликларидан қўрқишимиз керак? Менга гоҳида мана, сен чайқовчилик билан шуғулланяпсан, лекин жойлардаги русийзабон аҳолини ҳам унутмаслик керак, деб танбеҳ беришади. Каримов билан бир суҳбатимизда у: «агар сизлар мени миллий валютани жорий этишга мажбур қилсанглар (миллий, пулимиз тайёр), мен дарҳол жорий этаман, аммо бу қандайдир даражада русийзабон аҳолига энди республикани тарк этиш керак, деган ишора ҳам бўлади», деган эди. Албатта, русийзабон аҳоли ўзлари истиқомат қилиб турган жойларни бирданига тарк этмайди, лекин Россия уларни қабул қилиб олишга тайёр аҳволдами?

— Сиз республикалар ўртасидаги иқтисодий сиёсатни мувофиқлаштириб бўлади, деб ўйлайсизми?

— Биз республикалар билан уларнинг бюджет камомади қанча, бу камомад миллий даромаднинг қай ҳиссасига тўғри келади, деган масалалар бўйича музокара олиб борадиган бўлсак, улар ўзларингизда аҳвол қалай, деб сўраши турган гап. Шунда биз нима деб жавоб берамиз?

— Бирон-бир тайинли жавобни кўрмаяпман.

— Бу — мураккаб савол бўлади. Биз бундай саволни туғдирмаслик ҳаракатини қиляпмиз, албатта. Барибир, қанчалик мураккаб бўлмасин, бу саволга жавоб бериш мумкин. Аммо бугунги кунда бу савол иқтисодиётдан кўра, ижтимоий-сиёсий соҳага яқинроқлиги аён.

— Россия иқтисодиётида ижобий қолдиқ устун бўлиб турган ҳозирги шароитда республикалар ўртасидаги ҳисоб-китоб ишлари қандай боряпти?

— Иккинчи ярим йилликда 800 миллиард сўм кредит бериш мўлжалланган эди. Менимча, ҳозир 200 миллиард сўм ўтказилган. Молия вазирлигида 400 миллиард сўмда тўхташ керак, деган фикр бор. Гумашталик ҳисоби тизими қолиши зарур, албатта. Хўжалик фаолиятига эга ташкилотлар тижорат тизимларининг гўмашталик ҳисоби орқали ҳисоб-китоб қилишлари керак. Назаримда, бу ҳол ҳозирги шароитда Россия валютасига эҳтиёжни сақлаб қолади. Ҳозирги номутаносиблик янаги йилда камайиши мумкин, аммо унинг қандайдир қисми барибир сақланиб қолади. Демак, муаммони бартер — маоза усулида ечишга мажбур бўлинадики бу — бозор табиатига мутлақо зид ҳодисадир.

— Молия вазирлиги билан сизнинг ўртангизда бу хусусда ҳам келишмовчиликлар бўлганми?

— Ҳа, вазирликда менга МДҲ мамлакатларини «кредитлар билан боқаётганимиз»ни тушунтириб қўймоқчи бўлишган. Аслида эса, бу кредитлар маълум давлатлараро битимларда кўзда тутилган. Биз бу ишда ўзбошимчалик қилаётганимиз йўқ. Тўғри сиёсатни амалга оширяпмиз холос. Ҳисоб-китобларга ва МДҲ мамлакатларидаги корхоналарнинг Россиядан қарзига нисбатан ўта қаттиқ муносабатлар шунга олиб келдики, бу корхоналар иккинчи чоракда шартнома ва битимларни бузиб, ғазнасидаги нақдинани маошга сарф қила бошлади. Ҳатто шундай ҳоллар юз бердики, гумашталик ҳисобида пули бўлмаган корхоналар ходимларига бошқа йўллар билан ҳақ тўлай бошлади. Бу эса, бизнинг пул ислоҳотимиз атрофидаги ҳар хил шов-шувлардан қатъи назар, бу ислоҳот тўғри эканини кўрсатади. Агар биз Қозоғистон билан рубль ҳудудида ёлғиз қолганимизда, пулга кўмиб ташлашган бўларди.

— Ислоҳот пайтида чегарадан кўп пул ўтдими?

— Мен бундай демаган бўлардим. Аммо ўзингиз биласизки, бу — анча мавҳум гап бўлади. Чунки, «келгинди» пулларни нарх-навога қараб аниқлаш мумкин. Пулнинг у ёқдан бу ёққа кўчиб юриши табиий ҳодиса. Бу ҳодиса собиқ Иттифоқ даврида ҳам мавжуд эди, ҳозир ҳам мавжуд. Одамлар ўнғай жойда пул ишлаб топишарди-да, бу пулни сарф қилиш учун Россияга, Украинага ёки бирон курортга борар эди. Ҳисоб-китоб қиладиган бўлсак, уч триллион сўмнинг 1,3—1,4 триллиони (ислоҳотгача албатта) бизнинг ҳиссамизга тўғри келади. Биз эса 1,8 триллион пул йиғиб олдик. Бундан кўриниб турибдики, августнинг иккинчи ярмида Россияга ташқаридан анчагина пул оқиб келган.

— Сиз ислоҳот кескинроқ ўтганини эътироф этмайсизми?

— 1961 йилда пул алмаштиришга уч ой ажратилган эди. Аммо одамлар уч ярим ҳафтадаёқ барча эски пулларини топшириб бўлишди. Шунинг учун ҳам, биз бу гал пул алмаштиришга икки ҳафта етади, деб ўйлаган эдик. Лекин икки ҳафтадан кейин эски пуллар қабул қилинмайди, деганимиз йўқ. Икки ҳафтадан кейин жамғарма кассалари пул қабул қилмай қўйишди. Биз эса ҳозир ҳам қабул қиляпмиз, яна бир йил давомида қабул қиламиз. Аслини олганда эски пулларни йиғиб олишдан мақсад аён, ислоҳот МДҲ мамлакатларига қарши қаратилган эди. Бу — сиёсат. Эҳтимол, мен бу тўғридаги фикримни Ельцинга яширин хат орқали баён этишим мумкиндир, бироқ, радиога чиқиб жар сололмас эдим-ку ахир! Умуман олганда ислоҳот солиқ тўламайдиган, банкда ҳисоби бўлмаган ташкилотлар учун катта қийинчиликлар туғдирди. Шунинг учун ҳам улар шов-қин-сурон кўтардилар. Бизнинг молия вазиримиз ҳам нимага хафа бўлганини (аслида тўғри хафа бўлган эди) ўзи яхши билмайди. Бу масалаларнинг барчаси ҳукумат раёсатида муҳокама қилинган эди. Шуни ҳам айтиш керакки, бу гап-сўзлар МДҲ мамлакатлари учун ҳали эшик очиқ, деган ишора эди. Хасбулатов эса ўзини бегуноҳ кўрсатди. Аслида мен унга айтган эдим. Гап шундаки, мен эртаси куни масала моҳиятини бутун тафсилоти билан тушунтириш учун унинг ҳузурига бораётганимда машинамга телефон қилишиб, Вазирлар Кенгаши раёсати йиғилишига чақириб қолишди.

— Марказий банкнинг валюта бозоридаги сиёсатида ўзгариш бўлдими? Яқин ўртада рублнинг аҳволи қандай кечиши мумкин?

— Биз долларга нисбатан пулнинг қийматини бир маромда ушлаб туришни асосий вазифа деб ҳисоблаймиз. Шу мақсадда деярли ҳар куни у ё бу йўсинда ҳаракатлар қилиб турибмиз. Рублнинг қиймати бир оз пастга —1250, 1300 га тушиши мумкин. Бозордаги аҳвол, унинг талабини доимий равишда кузатиб бориш даркор. Бу ўринда ўтган йилнинг охирида кўпчилик ташкилотлар ўзларининг ярим йиллик ва йиллик муаммоларини ҳал қилиш учун (солиқ тўлаш керак-ку ахир) орқа-олдига қарамай рубль сотиб олишга тушганини, натижада долларнинг қиймати ҳам пасайиб кетганини унутмаслик лозим.

— Марказий банк келажакда рубль қийматининг ошиши ёки пасайиши ҳақида тўла тасаввурга эгами?

— Тасаввурми, тахминми? Унисига ҳам, бунисига ҳам эга эмасмиз. Мен пул қийматининг ошиб ёки камайиб бориши ҳақида тахмин қилишни фол очиш, деб биламан. У ёки бу валюта қийматининг ошиши ёки тушиши ҳақида фикр юритиш мумкин бўлган бир неча омил бор, албатта. Аммо бу омиллар барқарорлик вазиятда ҳамда узоқ муддат назарда тутилганида иш беради.

— Ўтган йили фунт стерлингнинг қиймати тушиб кетганидан фойдаланиб, миллиардлар ишлаб олган Сорос мисолини эслаСак-чи?

— Мен сизга бошқа бир мисол келтирай. 1967 йилда бизнинг раисимиз Англияга сафар қилган, Лондон банкларида бўлиб, фунтнинг қиймати ўзгармайди, деб ҳисобот ёзиб келган эди. Янаги ҳафтадаёқ фунтнинг қиймати тушиб кетди. Раисимиз кўча-кўйдаги гапни эмас, салмоқли фикр айтган нуфузли мутахассислар билан суҳбатлашган эди ахир.

— Тўланмаган қарзлар ҳозир ҳам энг асосий муаммолардан бўлиб қоляптими?

— Биласизми, ҳозир тўланмаган қарзлар муаммоси анча жўнлашган, халқ хўжалигидаги ёмон ҳисоб-китоб тизимининг бир бўлаги бўлмай қолган. Биз ўзимизнинг ҳисоб-китобларни яхшилаш бораси-даги вазифамизни бажариб бўлдик, деб ҳисоблаймиз ва Халқаро валюта жамғармаси ҳамда Нью-Йорк федерал захира банки билан ҳамкорликни такомиллаштиришни давом эттиряпмиз. Янаги йил ернинг сунъий йўлдоши орқали ўрнатилган алоқага эга бўлиш ниятимиз бор. Жиддий муаммолар бўлишига қарамасдан, иш меъёрида боряпти. Муаммолар эса қисман иқтисодиёт, қисман банк тизими билан боғлиқ. Ҳозир 90 фоиздан ортиқ ҳисоб-китоб аванс (бўнак) тўлови шаклида бўлмоқда. Бу эса — соғлом иқтисодий шароитда ақл бовар қилмайдиган гап. Бу ҳолни ҳамкорликдаги ишончнинг қатъий эмаслиги (масалан, бир корхона ўзининг ҳамкори бўлган бошқа корхонанинг аҳволи эртага нима кечади, олган маҳсулотининг ҳақини тўлай оладими — билмайди) билан ҳам изоҳлаш мумкин, албатта. Табиийки, бу айниқса қийин аҳволда қолган, етарли даражада маблағи бўлмаган корхоналарни қашшоқлаштириб қўяди. Мавжуд ҳол банк тузилмалари фаол аҳамият касб этадиган Ғарбдаги ҳисоб-китобларнинг янги тизимини қўллаш лозим, деган фикрга ундайди. Бу тизим харидорнинг сотувчидан мол ёки керакли ҳужжатларни олган вақтида ҳақ тўлашини кафолатлайди. Бу тизимга ўтиш сўзсиз соддалаштирилган кафолат шаклини эсга солади. Халқаро ҳисоб-китобларда кўпроқ қўлланиладиган ҳужжатли аккредитив тартиби ҳам шундай. Бизда эса асосий юклар темирйўллар орқали ташилганп учун табиий муаммолар туғилади — ҳеч ким сиздан молни қаердан олганингизни, унга ҳақ тўлаганмисиз, йўқми, ўзингизнинг молингизни олиб кетяпсизми ёки бировникиними — сўраб, текшириб ўтирмайди... Бу борада қиладиган ишларимиз кўп. Ҳозир эса қишлоқ хўжалиги тармоғида (жумладан, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқарадиган саноат корхоналарида ҳам) харидор, савдо тармоқларининг ҳақ тўламаслиги билан боғлиқ мураккаб масалалар мавжуд. Барча иш савдо тармоқларининг зўравонлик сиёсати асосида бормоқда, рақобат қиладиган тузилмалар йўқ.

— Ўтган йили тўланмаган қарзлар муаммосини ҳал қила олган эдинглар. Бу йил унга нима халақит беряпти?

— Ўтган йили картотека мавжудлиги туфайли бу муаммони аниқ тасаввур қилган ва уни ҳал қилиш механизмини топган эдик. Бу йил эса 2-картотека бекор қилингани учун тўланмаган қарзлар миқдорининг қанча эканини ҳеч ким билмайди. Давлат статистика комитети берган маълумотларга унча ишониб бўлмайди.

— Бу лавозимни эгаллаганингизда иш юзасидан қандай муаммолар бор эди?

— Дастлаб нақдина, миллий валютага бўлган эҳтиёжни қондириш ва пул таъминоти муаммоси бор эди — ҳал этилди. Кейинчалик ҳисоб-китоблар муаммоси кундаланг бўлди. Бу борада ҳам иш анча ўнгланди. Ҳозир ҳисоб-китоблар тизимини замонавийлаштириш, компьютерлаштиришни кенг йўлга қўйиш, янги электрон тизимни жорий этиш муаммолари турибди. Пул—кредит сиёсатини ўтказиш, шу жараёнда банклар ишини назорат қилиш масаласи ҳам долзарб муаммолардан албатта.

— Марказий банк биноларида мунтазам юз бериб турган портлашлар муаммоси-чи?

— Биласизми, эҳтимолки, биз қандайдир операция билан кимнингдир йўлини тўсгандирмиз. Портлатишга уринишлар бизнинг ана шу ҳаракатларимиз учун қасос олишга уриниш, деб ўйлайман. Портлаш юз берган жойда нималар сақланаётгани тўғрисида нотўғри хабар берилган. У ерда қачондир маълумотлар базаси бор эди. Аммо портлаш юз берган пайтда у ер омборга айлантирилган эди. Портлаш тўғрисидаги бор гап шу. Банкларни назорат қилиш масаласига қайтадиган бўлсак, ҳа, биз бу ишга алоҳида эътибор берамиз. Мунтазам маълумот зарур. Банк тизимининг маромида ишлашини таъминлаш учун маълум йўналишдаги банкларни, шубҳа уйғотадиган банкларни мунтазам текшириб бориш лозим бўлади. Улар билан Марказий банк ўртасидаги муносабатлар тизимини ҳам ишлаб чиқиш керак. Дарвоқе, шу ўринда бизга ҳукуматнинг ҳам ёрдами кераклигини айтиб ўтишим лозим. Чунки, марказий банкдаги маблағнинг асосий қисми ҳукуматга имтиёзли ставкалар бўйича, ёки ҳукумат кўрсатмасига биноан халқ хўжалигига жами 85 фоиз маблағ махсус ставкалар бўйича бериладн.

— Банк тизимининг бир маромда ишлаши учун нималар зарур, деб ўйлайсиз?

— Олдин айтганимдек, Марказий банкнинг бошқа банклар устидан аниқ назорат қилиш тизими йўқ. Тўла ишонса бўладиган аудитор компаниялари ҳам йўқ. Бу — маълум даражада қарзлар масаласини ҳал этишни қийинлаштиради.

— Эсингизда бўлса, бу даврда банкларнинг оммавий тарзда синиш эҳтимоли масаласи ҳам кўтарилган эди...

— Ўзингиз кўриб турибсизки, бугунги кунда айрим банклар оғир моддий аҳволга тушиб қолган. Агар етарли даражада маблағ тополмаса, уларнинг баъзилари ўз-ўзидан тугаб кетиши мумкин. Аммо, энг муҳими — ёппасига синиш, барбод бўлишни Худо кўрсатмасин.

Иван ЗАСУРСКИЙ суҳбатлашди.

«Независимая газета»нинг 1993 йил 28 октябрь сонидан олинди.

(Давоми. Боши 1-бетда).

ИҚТИСОДИЙ МУСТАҚИЛЛИК — ОЛИЙ МАҚСАДИМИЗ

Четдан олиб келинадиган озиқ-овқат, дастгоҳлар, хомашё миқдорини камайтириш тақозо этилади. Биз 60 фоиз хомашёни Россия ва бошқа давлатлардан келтирамиз. Чет мамлакатлардан келадиган сармояларни ишга солиб, хомашё етказиб берадиган минтақадан тайёр маҳсулот чиқарадиган мамлакатга айлансаккина иқтисодий мустақилликка эришамиз. Айниқса, ёқилғи масаласида биз Россияга боғланганмиз, дастгоҳлар, ёғоч, темирни ҳам ўша ердан олиб келамиз. Эски тизимнинг сиёсати шундай эдики, Ўзбекистонда бир завод қурилса, бутловчи маҳсулотлар юзлаб жойдан келтирилар эди. Тошкент трактор заводи, авиация заводи бунга мисол бўла олади. Алоқалар узиладиган бўлса, 35—40 минг киши ишсиз қолади. Коммуникация, юк ташиш масаласида ҳам фақат шимол билан боғлайдиган темирйўлимиз бор. Агар вазият ўзгарса, аҳволимиз нима бўлишини кўпчилик тушунади.

Миллий валютани муомалага киритиш, илгари айтганимдек, инқилоб билан тенг. Ўзбекистоннинг ўзига хос сиёсатига содиқ қолиб, ҳозирги оғир пайтда халқимиз бошига яна бир қийинчилик тушмасин, дея «рубль минтақаси»да қолишга ҳаракат қилган эдик. Бу Россия раҳбарларига, мутахассисларига ҳам тушунтирилган, битим ва шартномалар имзоланган, Россия Президенти, Бош вазири ва мутахассислар билан келишилган эди. Лекин бу ҳаракатларимиз кутилган натижани бермади.

Мазкур масалада бир неча марта учрашув бўлди. Биз, ахийри, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев билан «Бу масаланинг чеки-чегараси борми ўзи» деган саволни кўндаланг қўйдик. Кейин улар ҳукумат аъзоларини тўплаб, шу масалани кўриб чиқиб, шартларини айтди. Улар, хабарингиз бор, матбуотда эълон қилинди. **Биринчидан**, улар бизга керакли рублни давлатлараро қарз сифатида бермоқчи. Нақд пул билан ёки пулсиз алоқалар учун 1.5 триллион рубль берилса, демак, биз шунга яраша бойлик ёки маҳсулот тўлашимиз керак. **Иккинчидан** эса, пулни олишдан аввал унинг 50 фоизи миқдоридаги АҚШ доллари ёки Ўзбекистон олтинини гаров тариқасида Россия Марказий банкига қўйишимиз лозим экан. Бундай талабга ким кўнади? Ўзбекистон олтини баъзи бир кимсаларнинг тинчини бузаётгани, уларга уйқу бермаётгани аниқ. Бу бориб турган андишасизлик эмасми? Эртанги кунимизнинг замини ва ризқ-насибамиз бўлмиш олтинимизни нима учун уларга қоғоз пул эвазига берар эканмиз? **Учинчи шарт** шуки, ўзлари бизни шу пайтгача таъминлаган 1961-92 йилги пулларни янги 1993 йил намунасидаги пулга 3 сўмга 1 сўм нисбати билан алмаштириб беришар экан. **Тўртинчидан**, шартноманинг бирон моддаси бажарилмай қолса, биз яна товон пули тўлашга мажбур эканмиз. Илгари МДҲ кенгашида давлатлараро ягона банк бўлишига келишиб олган эдик. Россия раҳбарлари буни ҳам инкор этиб, **бешинчи шартни** қўйишди. Унга кўра, Россия Марказий банки барча масалада ҳукмронлик қилар, Ўзбекистон Марказий банки уларга қарам бўлиши, ҳисобот бериши керак эмиш. Бизларни ана шундайноилож аҳволга туширишга ҳаракат қилинди.

Иккинчи йўл — 1961-92 йилги пул намунасини ҳозирча ишлатиб туриш. Шундай қилишимиз мумкинми? Албатта, йўқ! Чунки Россия ва айрим қўшни давлатлар миллий валютасига ўтиши оқибатида республикамизга кўп миқдорда эски рубллар оқиб кела бошлади. Шундай вазиятда биз пештахталаримиз бўшаб қолишига йўл қўймаслигимиз керак. Четдан келганлар миллион-миллион сўмлик молни қаердан оляпти? Сурхондарёда, Хоразмда шундай ҳоллар бор. Айрим сотувчилар нима учун виждонини ҳам пуллаб юборяпти? Нимага бу борада жавобгарлик йўқ? Дейлик, четдан одамлар ўз манфаатини кўзлаб келади. Лекин ўзимизнинг одамларга нима бўлган? Буни қандай тушуниш керак?

Бундан чиқадиган хулоса шуки, қандай бўлмасин, **учинчи** йўл — ўз миллий пулимизга ўтишимиз керак.

Миллий валютамизга ўтишда баъзи бир масалаларни ҳал этмоқ керак. Биринчидан, ҳалол топилган пулни халқимизга тўлиқ алмаштириб беришимиз лозим. Одамларнинг харид имкониятларини ҳисобга олиб, зарар етмайдиган қилиб, нархнавонинг кескин ошиб кетишига йўл қўймасдан, аҳолининг эҳтиёжини тўла қондиришимиз керак. Мавжуд ижтимоий ҳимоя тизими — ночор оилаларга, талабаларга, қарияларимизга берилган имтиёзлар сақланиб қолади. Эски пулни алмаштиришда шов-шувсиз, узоқни кўзлаб, зарур ишларни амалга оширишимиз, жорий этилаётган ўз валютамизни мол билан таъминлашимиз даркор. Халқимизга кундалик молларни етказиб беришда узилишга йўл қўйиб бўлмайди. Олиб келинадиган ва олиб кетиладиган моллар нисбатини бизга мақбул тарзда ўзгартириш учун бир-икки йил вақт керак бўлади. Мингбулоқ ва Кўкдумалоқ нефть конларини ишга туширсак, ўзимизни ёқилғи маҳсулотлари билан таъминлаймиз. Лекин эртага бизга нефть бермай қўйишса, нима қиламиз, ким билан боғланамиз? Мана шу саволларга олдиндан чора кўриб қўйиш зарур. Кимки шу юртнинг ватанпарвари бўлса, бу ҳақда бош қотириши керак. Ўзбекистоннинг манфаатини ўйлаб, оғир масалаларни ечишда елкадош бўлишимиз даркор. Нефть маҳсулотларини тежаш тўғрисида ҳали бежиз гапирмадим.

Коммуникация — темирйўл, автомобиль ва ҳаво йўллари, газ тармоқлари демакдир. Уларнинг фаолияти ҳам диққат марказида бўлиши керак. Бизда катта-катта корхоналар, самолёт ва трактор ишлаб чиқарадиган заводлар бор. Уларнинг таъминоти чет билан боғлиқ. Владимир ва Ярославлдан маҳсулотлар оламиз, улар билан ҳисоб-китоб қилиш учун эса берадиган маҳсулотимиз тайёр бўлиши лозим. Токи, биз уларга эмас, улар бизга муҳтож бўлсин. Бу — энг муҳим масала.

Биз бу борада ён қўшнимиз — Қозоғистон билан биргалашиб ҳаракат қиламиз. Дастуримизни биргалашиб ишлаб чиқсак, менимча, тўғри бўлади.

Бу ерда айтилган гапларни тўғри тушуниб, аҳолини ваҳимага солмасдан, миш-мишларсиз иш тутишимиз даркор. Биз ҳар доимгидек, ўз ваъдамизнинг устидан чиқамиз. Оғир пайтда жипслашиб, аҳил бўлиб, бир ёқадан бош чиқариб ҳамма масалаларни ҳал қиламиз. Иншооллоҳ, халқимизни қийнаб қўймаймиз. Ўзбекистонда доимо тинчлик ва барқарорлик бўлишига эришамиз.

Биз 1993 йил якунига кўра, ички ва ташқи сиёсатда катта ютуқларга эришдик, — деди Президент пировардида. — Ким қаерда ишламасин, бундан фахрланиши керак. Биз бошқалардан фарқли ўлароқ, келажагимизни аниқ ва равшан кўряпмиз. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон илғор, мутараққий мамлакатлардан бири деб дунё миқёсида тан олиняпти. Чет элликлар тарихимизнинг теранлигини эътироф этмоқда. Жаноб Миттераннинг республикамизга берган баҳосини эшитдингиз. Улар бугунги ва эртанги имкониятларимизни ҳисобга олиб, биз билан ҳамкорлик қилмоқда. Ҳар қайси раҳбар ўзининг ишига ва фаолиятига шу нуқтаи назардан ёндашмоғи керак. Эртанги кунга ишонч билан ҳаракат қилсак, муддаомизга етамиз. Иншооллоҳ, ҳамма эзгу ниятларимиз рўёбга чиқади.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

(ЎзА).

Ҳаловатсиз кунлар қувончи

Қорақалпоғистонлик пахтакорлар давлатга 315 минг тоннадан ортиқ пахта топшириб, кўзланган марраға етиб келдилар. Ғалаба осонликча қўлга киритилмади. Кетма-кет юз берган табиий офат туфайли минглаб гектар майдонга чигит қайта экилди. Устига устак, ҳарорат паст келди. Оқибатда пахта кечки бўлиб қолди. Бироқ йиғим-теримнинг уюшқоқлик билан ўтказилганлиги зафарни тезлаштирди.

Эришилган муваффақиятга, айниқса, Тўрткўл тумани ўзининг 43 минг 639 тонна, Беруний тумани 35 минг 683 тонна, Элликқалъа тумани 45 минг 993 тонна, Амударё тумани 53 минг 809 тонна, Хўжайли тумани 37 минг 861 тонна, Тахтакўпир тумани 37 минг 90 тонналик «оқ олтин»лари билан хирмонга муносиб ҳисса қўшдилар.

Бу ўринда ўнлаб жамоалар раҳбарлари ва юзлаб бригада етакчиларининг, теримчиларнинг, ҳашарчиларнинг номларини тилга олиш мумкин.

Мавсумда Элликқалъа туманидан Халима Иброҳимова, Амударё туманидан Санобар Авазмуродова, Тахтакўпир туманидан Жумагул Мамбеткаримова, Хўжайли туманидан Аноргул Жуманиёзова каби теримчилар илғорлар сафида бўлдилар. Уларнинг ҳаммаси иззат-икромга муносибдирлар.

Ютуқларнинг омили нимада? Мавсум бошланиши биланоқ далаларда 83 минг 850 нафар киши этак боғлаб пахта терди. 1092 та терим агрегатлари тинимсиз ишлатилди. Президентимизнинг фармонига кўра теримчилар ва ҳайдовчилар терган пахтага ҳақ тўлаш миқдорининг кўпайтирилганлиги суръатни оширишда асосий мезон бўлди. Моддий манфаатдорлик ҳаммани далага отлантирди. Юзлаб механизаторлар 150—200 тоннадан ошириб дурдона териб топширишди. Хусусан, Тўрткўл туманидан Жумабой Матжонов 130 тонна, Амударё туманидан Мурод Дўстчонов 210 тонна, Хўжайли туманидан Камол Низомиддинов 110 тонна, Элликқалъа туманидан Жангабой Йўлдошев 145 тонна «оқ олтин» териб бердилар.

Моддий манфаатдорлик бор жойда олға силжиш бўлиши табиий. Шу ҳисобга олиниб, хўжалик, бўлим ва бригадалар ўртасида ўзаро мусобақалар ташкил этилди. Унинг натижалари ҳар ўн кунда муносиб баҳолаб борилди. Юқори кўрсаткичга эришган хўжалик учун 50 минг сўм, бўлимлар учун 30 минг ва бригадалар учун 20 минг сўм пул мукофоти бериб борилди.

Бу йил Тахтакўпир тумани пахтакорлари учун алоҳида унутилмас йил бўлди. Қорақалпоғистонда биринчи бўлиб шоли тайёрлаш режасини бажарганликлари муносабати билан табригу олқишлар тугамай туриб, туман пахтакорлари ҳам биринчи бўлиб, зафар маррасига етдилар.

Ўтган йиллардаги сингари бу йил ҳам туманда Наврўз Жапақов номидаги ижара уюшмаси нешқадамлик қилди. Улар ҳосилдорликни 24 центнерга етказишди. Бу хўжаликда эса Жақсилиқ Пиржонов бошлиқ бригада ҳамиша карвонбошилик қилади. Бригада пахтакорлари йиллик режани 139 фоиздан оширдилар.

«Ўзбекистон» ижара уюшмаси ҳақида ҳам шундай илиқ сўзларни айтиш мумкин. «Ўзбекистон»ликлар ҳосилнинг 80 фоизидан зиёдроғини биринчи навларга сотишди. Бу эса пахтакорлар учун анчагина даромад деган сўз. Кунига 5—7 тоннадан пахта терган механизатор Бовитдин Ўтамуродовнинг мавсумда уйган хирмони 150 тоннадан ошди.

«Халқимизнинг танглайи пахта билан кўтарилган» деса ишониш керак. «Пахта — халқимизнинг миллий ифтихори» деб фахрлансак арзийди. Бизнинг яхши-ёмон кунларимиз шу сермеҳнат, баракали экин шарофатидан. Бу йил қорақалпоғистонликларга омад кулиб боқди. Қишлоқ хўжалигида иш юритишнинг мақбул усуллари қўлланилганлиги, ижарачилар, оилавий пудратчилар сони кўпайганлиги, илғорлар тажрибалари амалиётига кенг татбиқ этилганлиги ютуқларнинг омили бўлди. Бошқарув идораларида ўтириб, худа-беҳудага топшириқлар бериш барҳам топди.

Далаларда ҳали ҳосил мўл. Қорақалпоғистонлик меҳнаткашлар ялпи пахта хирмонини янада юксалтириш йўлида астойдил меҳнат қилмоқдалар.

СУРАТЛАРДА: (чапдан) Тўрткўл туман ҳокими, республика халқ депутати Ғани Ҳожиев, К. Нуримбетов номли жамоа хўжалиги раиси Иброҳим Йўлдошев ва механизатор Серсенбой Холлиев билан. Унгда эса ушбу хўжаликнинг пудратчиси Наввот Шодиева ҳамда участка бошлиғи Норбой Қурбонбоев.

Пастдаги суратда тиббиёт билим юрти талабаларининг пахтакор ота-оналарга кўмакка чиққанлиги акс этган.

Қадамбой ОТАЕВ тасвирлари.

Жаҳон 24 соат ичида

АФҒОНИСТОНДАГИ ЖАНГЛАР

1 ноябрь куни Афғонистон пойтахтидан 60 километр узоқликда бўлган Сароби шаҳри чекасида Гулбиддин Ҳикматёр ва Аҳмадшоҳ Маъсуд тарафдорлари ўртасида қақшатқич тўқнашувлар бўлиб ўтди.

Рейтер ахборот маҳкамасининг маълум қилишича, қарама-қарши гуруҳлар бир-бирларининг қароргоҳларига тўплардан зарба бермоқдалар.

Ф. КУЛОВНИНГ ФАРМОНИ

Қирғизистонда шу йил август ойида давлат сирларини сақлаш бошқармаси ташкил этилган эди. Орадан бир ойдан кўпроқ муддат ўтгач, Республика Президенти вазифасини адо этаётган (Президент меҳнат таътилида) Феликс Кулов цензуранинг бекор қилиниши ҳақидаги фармонга имзо чекди.

ОЛИЙ КОМИССАР ҚАЙТА САЙЛАНДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қочоқлар ишлари бўйича олий комиссари Садако Огата лавозимига қайта сайланди. У яна беш йил бу вазифани адо этади.

БОШҚИРДИСТОН — ТУРКИЯ МУНОСАБАТЛАРИ

ИСТАМБУЛДА сафарда бўлган Бошқирдистон Вазирлар Кенгаши Раиси А. Копсов республика Туркия билан уй-жой қурилиши, саноат, энергетика ва транспорт соҳаларида ҳамкорлик қилишга тайёрлигини айтди. А. Копсов Туркия—Россия ишбилармонлари кенгашида сўзлар экан, Бошқирдистон ўзининг ҳарбий заводларини иқтисодиётни ривожлантириш мақсадларида фойдаланиш ниятида лигини таъкидлаб, турк тадбиркорларини бу борада ҳамкорлик қилишга даъват этди.

• *Билимгоҳ ҳаёти*

«Коллежга айлантириш ниятидамиз»

МУХБИРИМИЗ САВОЛЛАРИГА ТОШКЕНТ МАДАНИЯТ БИЛИМ ЮРТИ ДИРЕКТОРИ АБДУЛҲАКИМ АҲМЕДОВ ЖАВОБ БЕРАДИ

— Суҳбатимиз муқаддимасида билим юрти тарихи ҳақида мухтасар маълумот бериб ўтсангиз.

— Техникум 1937 йили «Сиёсий-оқартув ишлари мактаби» номи билан ташкил этилган эди. Шундан бери ўтган эллик беш йил давомида ушбу масканни неча ўн минглаб ёшлар битириб чиқишмади, дейсиз. Улар республикамизнинг турли чеккаларида маданий соҳаларни ривожлантириш ишларида хизмат қилишган ва қилишмоқда. Шу билан бирга, техникум қўшни республикалар ҳамда Монголия, Куба, Эфиопия, Болгария ва яна бошқа бир қанча хорижий давлатларга ҳам ўрта махсус маълумотли маданият ходимлари тайёрлаб берган.

Бугунги кунда, халқимиз орасида машҳур бўлган кўпгина санъаткор, бастакор ва маданият ходимлари ҳам мана шу даргоҳда таҳсил олишган. Ўзбекистон халқ артисти Камолиддин Раҳимов, бастакор Шермат Ёрматов, истеъдодли қўшиқчиларимиздан Рустам Ғойипов, Бахтиёр Холхўжаев, қизиқчи Шерқўзи Ғозиев, шунингдек тележурналист Дадахон Ёқубов шулар жумласидандир. Бу рўйхатни яна узоқ давом эттириш мумкин.

— Республикамизда миллий қадриятларни тиклаш борасида қатор хайрли ишлар амалга оширилаётганлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Шундай экан, маданият ходимлари етказиб бераётган сизларнинг билим юртингизда бу борада нима ишлар қилинаётир?

— Билимгоҳимизда халқ қўшиқчилиги, миллий этнография ва фольклорларига алоҳида эътибор бериляпти. Шу мақсадда яқинда анъанавий қўшиқчилик дастаси раҳбарларини тайёрловчи янги бўлим очилди. Унга 9-синфни битирган талантли ёшлар қабул қилинади. Мазкур бўлимда барча турдаги миллий чолғу асбобларини чалиш ва қўшиқ айтиш сирларидан сабоқ берилади. Яқин келажакда эса дорбозлик ва масхарабозлик курсларини очиш ниятимиз бор.

Дарвоқе, миллий маданият ривожи хусусида гап кетганда, шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ушбу жараён бизнинг зиммамизга ҳам катта масъулият юклайди. Ахир, ўзингиз ўйланг, республикамизнинг энг олис қишлоқларидаги кутубхона, клуб ва бошқа маданий муассасалар учун лозим бўлган мутахассисларни, асосан, маданият билим юртлари тайёрлаб беради. Шундай экан, заррача лоқайдлик қилишимиз ярамайди.

Маълумки, билим юртимиз республикадаги маданият техникумлари орасида энг ёши улуғидир. Юқорида таъкидлаганимдек, Бухоро, Наманган, Қарши ва Нукус шаҳарларидаги шу турдаги билим юртларига, зарур бўлганда, ўқув-услубий кўмак бериб турибмиз.

— Келгуси режаларингиз қандай?

— Хабарингиз бор, кўпгина билим юртлари коллежларга айлантирилаётир. Биз ҳам техникумни коллежга айлантиришни мўлжаллаб турибмиз. Бир-икки йил ичида ушбу ниятимиз ижобат бўлиши шубҳасиз. Ана ўшанда ҳар жиҳатдан имкониятларимиз кенгаяди.

Республикамизда миллий маданиятга эҳтиёж кучаймоқда. Жойларда эса халқ ижодиётини тиклаш учун маълумотли, ташкилотчи мутахассислар керак. Уларни бевосита маданият билим юртлари етказиб беришлари даркор. Шунингдек, олий маълумотли кадрлар тайёрловчи Абдулла Қодирий номли маданият институти билан бешала билим юрти орасидаги алоқаларни йўлга қўйиш даркор. Ахир, миллий маданиятимизнинг қаддини тиклаш учун бир-биримизни қўллашимиз жуда муҳим-да.

Суҳбатдош: Файзулла БОБО ДЎСТ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Истиқбол таянчлари*

Мустақилликнинг олтин остонасида

Ўзбекистон олтин ишлаб чиқариш ҳажми жиҳатидан дунёда саккизинчи, аҳоли жонбошига бундай ноёб маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича эса 5-ўринда туради.

Ислом КАРИМОВ.

Асрий Қизилқум саҳроси қоқ марказидаги навқирон ва замонавий Зарафшонга қадам қўяр эканман, уни мустақилликнинг олтин остонасига, зарафшонликларни эса қадим Турон юртида истиқлол туфайли қад ростлаётган буюк фаровонлик қасрининг жасур ва матонатли бунёдкорларига қиёс этдим. Негаки, бу ерда қум ва бархонлар орасида, ёзда унча-мунча одам чидайвермайдиган жазирама, қишда эса қаҳратоннинг аёзлари ҳукмрон саҳродаги шаҳарда олтинтопарлар яшаб меҳнат қилишади. Жонажон Ўзбекистонимизнинг олтин заҳирасини вужудга келтиришаяпти.

Зарафшонда ўз ишининг чинакам билимдонлари, юқори малакали мутахассислар ишлашади. Виктор Алексеевич Воспрецов ана шулардан бири. У Марказий кон бошқармасида бўлим бошлиғи. Ўзбекистон олтин саноати фахрийларидан бири бўлган бу инсон ҳаётга, жамиятга, унда рўй бераётган ўзгаришларга тийрак кўз, ақл-идрок билан боқади. Кўплаб матбуот нашрлари билан танишиб, уларда ёритилаётган хабар ва мақолаларга ўз муносабатини билдиради.

— Матбуот қудратли куч, — дейди Виктор Алексеевич. — Шунинг учун ҳам журналистлар ҳақиқатни ёзишлари лозим. Айниқса, мустақил давлатимиз Президенти раҳбарлигида республикада юргизилаётган оқилона ички ва ташқи сиёсатнинг ҳозирги даврида бу муҳим аҳамиятга эга. Яқин икки-уч йил ичида шу туфайли барча ўзбекистонликларнинг истиқлолнинг тотли меваларидан тўла баҳраманд бўлишига ишончим комил.

Қизғин суҳбат билан бўлиб Мурунтовдаги олтин саралаш заводига етиб келганимизни ҳам сезмай қолибмиз.

Завод маъмурий биносининг иккинчи қаватига кўтарилар эканмиз, корхонада юқори меҳнат маданияти ҳамда раҳбар ва мутахассисларнинг юксак дидини ҳис қилмаслик мумкин эмасди. Ҳамма жой ёғ тушса ялагудек топ-тоза, ортиқча шовқиндан дарак йўқ, зал ва хоналар салқин. Қисқаси завод мутахассисларининг юқори унум билан ишлашлари учун барча қулайликлар муҳайё. Корхона директори Валерий Николаевич Степурани бироз кутишга тўғри келди. Раҳбар ва мутахассислар иштирокида йиғилиш ўтказилаётган экан.

Ҳамроҳимиз бизни директор билан таништиргач, ўз иши билан кетди. Тўғриси, 40 ёшлар атрофидаги ўрта бўйли, кишига самимий боқувчи, одми кийинган оддийгина бу йигитни шундай йирик корхонага раҳбар эканлигига бирданига ишониш қийин. Лекин, ақл ёшда эмас, бошда эканлиги ҳам ҳақиқат. Камтарлик эса кишини безайди. Биз Валерий Николаевич Степура билан суҳбат давомида бунга яна бир бор амин бўлдик.

— 1968 йилда Украинадан тоғ-кончилик техникумини тугаллаб Зарафшонга йўлланма билан келганман, — дейди Валерий Николаевич. — Кейин Москвадаги кончилик институтида ўқидим. Бу ердаги фаолиятимни дастлаб оддий ишчиликдан бошлаганман. Сўнгра мастер, смена бошлиғи, цех бошлиғи, бош муҳандис вазифаларида ишладим. Директорликка тайинланганимга ҳам 6 йил бўлди. Корхонамиз чинакамига байналмилал жамоа. Мен украин, муовинларимдан бири ўзбек, яна бири тожик миллатига мансуб, бош муҳандис рус. Цех бошлиқларидан бири эса грек.

— Олдиндан шаклланган хўжалик алоқаларининг издан чиққанлиги барча корхоналар сингари бизнинг ишимизни ҳам бир мунча мураккаблаштирди албатта, — деди суҳбатимиз давомида корхона раҳбари. — Маҳсулот ишлаб чиқариш жараёни учун зарур бўлган материаллар, кимёвий реагентлар, металл шарлар баҳоси бирнеча юз баробаргача ортиб кетди. Давлатлараро пул ўтказишда қийинчиликлар учраб турибди. Лекин истаган имконият топади деганларидек, биз ҳам қўл қовуштириб турганимиз йўқ. Вазиятдан чиқиш йўлларини қидираяпмиз. Чунки корхона ишчи ва хизматчилари учун белгиланган режанинг албатта бажарилиши виждон қонунига айланган. Баъзи корхоналарда белгиланган топшириқларнинг 90-95 фоизга бажарилиши оддий ҳол сингари қабул қилинар, лекин бизда ундай эмас. Корхонада белгиланган режалар мунтазам равишда уддаланиб келинаётганлиги, ўтган йиллардагидан кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқарилаётганлиги ҳам шунинг натижаси.

Узаро мулоқот давомида суҳбатдошимизнинг ўз корхонаси, унда меҳнат қилаётган ишчи ва мутахассислар билан чексиз фахрланиши сезилиб турарди. Корхона бош муҳандиси Александр Пашков, тайёр маҳсулот цехи бошлиғи Анатолий Фёдорович Кузиванов, смена бошлиғи Яков Афанасьевич Толмачёв, бригада бошлиғи Иван Сергеевич Семёнов, тегирмон машинистлари Ҳасан Зокиров, Танаберди Маҳмудов, Владимир Иванович Пеньковлар тўғрисида оғзидан бол томиб гапиради, у. Ўзбекистоннинг тайёр валютаси ҳисобланган 99,99 маркали олтин қуймаларида улардан ҳар бирининг фидойи меҳнати, юксак касб маҳорати, қалб қўри борлигидан ғурурланиб сўзларди.

Унинг сўзларига қўшилмаедан иложи йўқ. Йирик корхоналардаги улкан ва ўта мураккаб технологик жараёнларни моҳирлик билан бошқариш, жаҳонда энг сифатли олтин ишлаб чиқариш учун жуда юксак касб маҳорати ва инсоний фазилатлар талаб этилиши шубҳасиз.

Завод бошқаруви биносидан ташқарига чиққанимизда саҳро қуёши бутун борлиқни аёвсиз қиздираётганди. Директорнинг «Тайота» маркали хизмат машинасида тошдан олтин ундириш бўйича технологик жараёнлар бошланадиган жойга отландик. Бир неча чақирим юргач темир йўл цехига етиб келдик. Тоғ карьерида қудратли экскаваторларда қазиб олинаётган йирик ҳажмдаги тошлар — олтин рудаси вагонларда заводнинг майдалаш цехига келтирилаяпти. Бу ерда эса турли катталиклардаги тошлар маълум технологик ҳажмга келтирилаяпти ва энди тасмаларда бир маромда юқорига жўнатилаяпти.

— Энди яна ортга қайтамиз, — деди Валерий Николаевич. — Мана шу тошлар бориб тушаётган тегирмон цехи билан танишамиз.

Корхона дарвозасидан киришимиз билан ўнг томондаги салобатли бинонинг 20 метр баландлигига кўтариламиз. Бу ерда заводнинг марказий бошқарув пульти ўрнатилган. Унинг ёнида турган 50 ёшлардаги жиддий қиёфали кишини ҳамроҳимиз смена бошлиғи Яков Афанасьевич Толмачев, деб таништирди. Пульт олдидаги йирик таблода заводнинг барча цехларида давом этаётган технология жараёни яққол акс этиб турибди. Директор унга бир қур назар солиб иш маромида давом этаётганлигини таъкидлади.

Бошқарув хонасидан олдинга қараб юргач кутилмаган манзарага дуч келдик. Жуда улкан, муҳташам зал. Ўнлаб баҳайбат тегирмонлар тасмадан оқиб келаётган тошларни қум зарраларига айлантираяпти. Улар лойқа сув ҳолатига келиб қувурларда навбатдаги жараён бажариладиган махсус ҳавзаларга бориб қуйилмоқда. Кейинги цехларда янада мураккаб жараёнлар давом этиши натижасида бир қарашда оддийгина кўринган тошлардан олтин ундираётганларга ҳар қанча тасанно айтсанг ҳам озлигини бу ерда айрича ҳис қиласан, киши.

— Ҳа, меҳнатимиз осон эмас, — дейди тайёр маҳсулот цехи бошлиғи Анатолий Фёдорович Кузиванов. — Корхонамиз маҳсулоти минглаб randomчилар ва завод ишчи-мутахассисларининг машаққатли ва ниҳоятда зарур, шарафли меҳнатлари самарасидир. Таъминотда бироз узилишлар бўлиб турган ҳозирги шароитда ишлаш анча мураккаб. Лекин биз бунга тайёрмиз. Чунки, эртанги истиқболга ишонамиз.

Зарафшон сафарида олтинтопарларнинг ҳар қачонгидан ҳам ғайрат-шижоат кўрсатган ҳолда меҳнат қилишаётганлигининг гувоҳи бўлдик. Республика ҳукуматининг корхона қувватларини янада ошириш тўғрисидаги қарорини бажариш йўлида кенг кўламда амалий ишлар қилинаётганлигини кўрдик.

Олим ХУЖАЕВ,
вилоят «Дўстлик байроғи» газетаси ижтимоий-иқтисодий бўлим муҳаррири.

Қисқа сатрларда

КЕКСАЛИКНИНГ ҲАМ ГАШТИ БОР

БУХОРО шаҳридаги кекса авлод вакилларидан бир гуруҳи шарафига исми-жисмига монанд «Етти гўзал» ресторанида зиёфат берилди.

САКСОН, тўқсон ёшни қоралаган табаррук отахон ва онахонлар кўрсатилаётган иззат-икром учун миннатдорчилик изҳор этиб, кексаликнинг ҳам ўзига хос гашти борлигини юртимизда ҳамиша тинчлик, фаровонлик барқарор бўлиб, бошқаларга ҳам шундай табаррук ёшга етиш насиб этишини тиладилар.

Зиёфатда отахон ва онахонлар томонидан ижро этилган айтишувлар, жозибали лапарлар даврага файз бағишлади.

БУЗЧИ БЕЛБОККА ЕЛЧИИ БОШЛАДИ

«ҒИЖДУВОНГАЗ» корхонаси ўтган 9 ойда туман қишлоқларига 133 чақирим газ қувурлари тортди.

РЕЖА бўйича улар 900 хонадонга «зангори олов» келтиришлари керак эди. Амалда 2323 хонадон табиий газдан баҳраманд бўлди.

Йил охиригача яна бир нечта хонадонга газ келади.

М. ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТЎРТ ТАНОВ МАЙДОННИ ЭГАЛЛАЙДИГАН АВТОКЕМПИНГ

ҚАРШИ туманидаги Темир Мирзаев номли боғдорчилик давлат хўжалиги ҳудудида Қарши-Бухоро, Қарши-Самарқанд асосий йўллари бўйида йирик автокемпинг қурилиши бошланди. Вилоят ҳокимлиги ташаббуси билан қўл урилган бу иншоот нефть маҳсулотлари вилоят корхонаси маблағи ҳисобига тикланади.

Тўрт таноб майдонни эгаллайдиган автокемпинг таркибида меҳмонхона, чойхона, ошхона, шахсий машиналарга техник хизмат кўрсатадиган йирик устахона, енгил кийиш шоҳобчаси, соғломлаштириш бинолари барпо этилади. Автокемпингни 1996 йил фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТУРКИСТОН — БИР, ВАТАН — БИР

Ўзбек халқига таъзим қиламан

Чимкент вилоятининг Сайрам туманида юз мингдан ортиқ ўзбеклар яшайди.

Бизлар Ўзбекистон радиоси ва телевидениесини мириқиб эшитиб, кўриб борамиз. Газета ва журналларни катта қизиқиш билан ўқиймиз. Шахсан мен «Халқ сўзи», «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», журналлардан «Инсон ва демократия», «Саодат», «Ўзбекистон матбуоти», «Сиҳат саломатлик» каби матбуот нашрларини доимий олиб тураман. Ўзбекистоннинг газета ва журналларига мен каби обуна бўлганлар туманимизда беҳисоб. Бу бизнинг сиз биродарларимиз билан дилдан яқинлигимизнинг бир ифодасидир.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Жанубий Қозоғистоннинг Ўрдабоши тантанасида ғоятда таъсирчан нутқ сўзлаб, жумладан бундай деган эди: «Ўзбекнинг ҳам, қозоқнинг ҳам, қирғизнинг ҳам асрий орзулари амалга ошди. Халқларимиз ўз давлатларига эга бўлди. Энди бизлар бир ёқадан бош чиқариб, қўлни қўлга бериб порлоқ Истиқлол биносини қуришимиз керак». Бу гаплар Қозоғистонда истиқомат қилаётган биз ўзбекларнинг қалбимиз тўрида чуқур ўрнашиб қолди.

Мен Қозоғистон республикасида яшасам ҳам Ўзбекистонни ўз она диёримдек биламан. Чунки бу юртда мен олий маълумот олдим, икки ўғлим Тошкент шаҳридаги Ҳарбий билим юртини муваффақиятли тугаллади. Хуллас, оиламизнинг тақдири Ўзбекистон билан чамбарчас боғлиқ. Ўзбекистоннинг қўлга киритаётган ютуқлари менинг ҳам кўнглимни тоғдек кўтаради. Агар таъбир жоиз бўлса, мен Ўзбекистон нафаси билан яшаб келяпман.

Ўзбек халқи менинг яхши кунимда ҳам, бошимга мусибат тушганда ҳам доим ҳамроҳ бўлиб, далда бериб келмоқда. Бундан ўн йил муқаддам Афғонистон тупроғида катта ўғлим Баҳодир Наметов вафот этган эди. Менинг мусибатимга шерик бўлгани Ўзбекистондан жуда кўп одамлар келишди. Ўзбекистон матбуоти ва телевидениеси ўғлим ҳақида кўрсатувлар уюштирди, мақолалар чоп этди. Буларнинг барчаси ўксик юрагимга малҳам бўлди. Оғир кунларимда менга қўлтиқдош бўлиб, юрагимга малҳам қўйган халққа, давлатга бир умр таъзим қиламан.

Узимнинг миннатдор дил сўзларимни муҳтарам Ислом Каримовга ҳам ёзиб юбордим, одил юртбошининг заҳматли ишларига ривож тиладим. Ахир ҳар бир оиланинг тинч ва осойишта яшаши, дастурхонининг қут-баракаси давлат раҳбарига боғлиқ эканлигини яхши биламан. Бугунги амалга оширилаётган ишлар Ўзбекистоннинг порлоқ келажагидан далолат бермоқда.

Ҳурматли «Халқ сўзи» газетасининг ижодкорлари, биз Сайрамда истиқомат қилаётган ўзбеклар газетангиз орқали сизлар билан доимий дийдорлашиб тургандек бўламиз. Агар имконият топсангиз, бизнинг юртларга ҳам келиб халқимиз билан учрашувлар ўтказиб кетинглар. Сизларнинг бу хизматларингиз Қозоғистон ва Ўзбекистон ўртасидаги дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлайди, деган умиддаман.

Эҳтиром билан:
Аҳмадниёз НАМЕТОВ.
Сайрам тумани.

Косонсой туманидаги Бухоро жамоа хўжалиги бободеҳқонлари бу йил давлатга мева, узум, сабзавот топшириш режаларини барвақт уддаладилар.

Хўжаликда Голландия картошкасидан мўл ҳосил етиштирилди. Айни кунда ҳар гектар ердан 250 центнердан сифатли картошка олинди. Тажрибакорлар келгуси йил 50 гектар майдонга ана шу картошка уруғини экишни режалаштириб қўйишди. Муваффақиятларга эришишда хўжалик бошқаруви раиси Роҳатой Охунова билимдонлик, жонкуярлик кўрсатмоқда. Роҳатой йирик хўжаликка раҳбарлик қилиш билан бирга вилоят кенгаши депутати сифатида ҳам қатор ишларни амалга оширмоқда.

СУРАТДА: хўжалик бошқаруви раиси Роҳатой Охунова.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

✦ ЭКОЛОГИЯ

Дашнободнинг довруғи

Сурхондарёни фақат чўл ва тоғлардан иборат, деб билувчиларга бундай деймиз: «Сиз Дашнободга бир келинг, ширасининг кўплигидан бармоқларингизни бир-бирига ёпиштириб ташлайдиган анорини татиб кўрганингиздан сўнг бу тупроққа таъзим қиласиз».

«Дашнобод» жамоа хўжалиги вилоятнинг шимолида, Сариосиё туманида жойлашган. Боғлари ёзда ҳам қори адо бўлмайдиган Ҳисор тоғининг адирларига ёйилиб кетган. Ахборотингиз учун айтиб қўяйлик Сурхондарёнинг шимолида ўсмайдиган экиннинг ўзи йўқ. Олтинсой туманида шакарқамиш етиштиришади. Денов шаҳридаги дендра боғида эса бамбукдан тортиб, «лола дарахти»гача учрайди. Бу юртда, айниқса хурмодан мўл ҳосил олишади. Бир туп дарахтдан 200 килограммгача хурмо териш мумкин. Дашнобод эса, анори билан довруқли. Ҳозир хўжаликда анорзорлар 750 гектарга етди. Шунинг 530 гектари ҳосилга кирган. Жамоа хўжалигининг раиси Абдуғаффор Аҳмедовнинг айтишича бу йил анор мўл бўлди — 3000 тоннадан зиёд ҳосил йиғиштириб олиш мўлжалланяпти. Шунинг 2250 тоннаси белгилаб қўйилган нархлар бўйича давлатга сотилади. Норбобо Маҳмудов, Абдужаббор Азимов, Ашур Каримовлар раҳбарлик қилаётган бригадаларда ҳосил жуда кўп. Ҳозир «Дашнобод» анорзорларида ҳосил терими зўр уюшқоқлик билан давом этмоқда.

Аммо, ҳар бир яхши нарсанинг ёмон томони ҳам бўлганидек, анорчиликка жуда қулай бўлган бу юрт ўн-ўн беш чақирим шимолда жойлашган алюмин заводи чиқиндиларидан қаттиқ талофат кўрмоқда. Корхона мўриларидан ҳавога кўтарилаётган фтор аралашмаси ўсимликлар дунёси ва ҳайвонот оламига ҳалокатли таҳдид қилмоқда. Ваколатли идоралар ва маҳкамаларнинг маълумотларига қараганда, мазкур корхонанинг атроф-муҳитга етказаётган зиёнини ҳеч нарса билан ўлчаб бўлмайди.

— Алюмин заводи мўрисидан кўтарилган фтор аралаш тутун шамол йўналиши билан бизнинг хўжалигимиз тепасидан ҳам ўтади, — дейди хўжалик раиси Абдуғаффор Аҳмедов, — ҳисоблаб кўрдик. Бир юз ўттиз етти гектар майдонга фтор ёғар экан. Ҳозир аста-аста шу ерлардаги анорзорларни қўпориб, ўрнига бир йиллик бошқа зироатлар экяпмиз.

Ана шу «Дашнобод» хўжалигида 319 гектар майдонга ток экилган. Ишкомлардаги ҳосилни мутахассислар ҳисоблаб кўришганда уч минг тоннадан зиёд ҳосил бор дейишган эди. Аммо териб олишганда, узумнинг учдан икки қисми жойида туриб истеъмол учун яроқсиз ҳолга келиб қолганлиги маълум бўлди. Бу алюмин заводининг асорати.

Аммо, хўжалик раҳбарлари қараб ўтирганлари йўқ. Завод мўриларидан кўтарилаётган заҳарни тўхтатишнинг иложи бўлмаса-да, нималардир қилиб маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириб меҳнаткашларнинг истиқомат тарзини яхшилашга уринишмоқда. Хўжаликда 1000 тонна мевасабзавотни сақлайдиган махсус омбор ишлаб турипти. Бу йил омборда 790 тонна анор, 100 тонна олма, 40 тонна беҳи, 20 тонна тарвуз, 40 тонна пиёз сақланади ва қиш ойларида истеъмолчиларга ҳамда эҳтиёжмандларга арзон нархларда сотилади.

Адирдаги 25 гектар ердан 150 тонна тарвуз йиғиштириб олинди. Яна 300 тонна бор. Ҳар килоси 39 сўмдан сотилмоқда.

Хуллас, Дашнободнинг довруғини сақлаб қолиш учун ҳамма ишлар қилинмоқда.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

✦ ХАЛҚ МУЛКИ — ДАХЛСИЗДИР

Прокуратура аралашгач...

Хива шаҳри ва тумани прокуратураси тумандаги Беруний номли жамоа хўжалиги бош муҳандиси Ҳожибой Раҳмоновнинг сабру тоқатини «муносиб» баҳолади. Бош муҳандис хўжалик устахонасида ёнғин хавфсизлиги қоидалари қўпол суратда бузилаётгани, бунинг оқибати ёмон бўлиши ҳақида аввал бир, сўнгра иккинчи марта огоҳлантирилди. Аммо «сабр тоқатли» Ҳожибой ҳаммасига «бардош» берди. Қанийди, ёнғин деган даҳшатга ҳам заррача ақл битса, кимларнингдир боқи-беғамлиги, тепса тебранмаслигини кечира олса?!

Гапнинг қисқаси, ўтган йилнинг декабрида фалокат юз берди. Қўлбола электр ускунаси, носоз иситиш воситалари туфайли техника устахонасида ёнғин чиқди ва анчагина моддий зиёнга сабаб бўлди.

Қарангки, прокуратуранинг ҳам сабр-бардоши тугади. Огоҳлантириш ва маъмурий жазони парвойига ҳам илмаган Раҳмоновнинг иши судга оширилди. Ўзини хон, кўланкасини майдон ҳисоблаб, ойлар, йиллар мобайнида ўзгалар панд-насиҳатини назарга илмаган муҳандиснинг ҳушини энди жойига қайтаришса ажаб эмас. Дарвоқе, суд мажлисининг бунга қурби етади.

Прокуратуранинг безовта бўлганича бор. Кейинги икки йил мобайнида Хивада оловнинг тизгини қўлдан чиқди. Оқибат нима бўлди денг, халқ мулки ой ёки йилда бир марта эмас, ҳар куни ва кунора тилсиз ёвнинг домига тушадиган бўлди. Ёнғиндан кўрилган зарар 1991 йилги нархларда 2 миллион 164 минг, 1992 йили 4 миллион 855 минг сўмни ташкил этди. Халқ ва давлат мулкини муҳофаза қилиш қонунчилиги бузилиши ҳоллари кўпая бошлагани адлия маҳкамаси эътиборидан четда қолмади. Прокурор Рустам Каримовнинг шаҳар ва туман раҳбарияти номига йўллаган тақдимномаси ёнғин хавфсизлигини таъминлаш борасида кенг миқёсли кураш бошланиши учун туртки бўлди. Назорат ва кузатув ишлари тубдан кучайтирилди. Дастлабки натижалар эса ҳозирдаёқ аён. Ёнғин ҳодисалари ўтган йилнинг шу давридагидан тенг ярмига, унинг оқибатида етадиган зиён миқдори ҳам шунчага камайди. Қонун посбонларининг маҳаллий ҳукумат билан ҳамкорлиги самара беришда давом этаяпти.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• **Обуна—94**

«Халқ сўзи»—Сизнинг газетангиз

Кекса отахон ҳассасини дўқиллатиб таҳририят остонасидан ҳатлади:

— Болам, Президентимизнинг пенсионерларга имтиёзлар бериш ҳақидаги фармони чиқибди газетингларда, бир дона беринг. Киоскаларда қолмабди-я. Бошқа газетларда кеч босилармиш...

Орадан икки кун ўтмасдан ўша отахон таҳририят дарвозасини яна тақиллатди:

— Газетингларда вазир кечаги фармонни шарҳлаб берганмиш, ҳеч жойдан тополмадим. Шу ерда бир танишиб чиқсам бўладими?

Бу қутлуғ макондан одамларнинг қадами узилмайди.

— Чет эллик ватандошларингизмиз. Мулоқотга келгандик.

— Газетингизга Амир Темур муборак бўлсин!

— Ёрдам сўраб, илинж билан келдик...

Телефонлар тинимсиз жиринглайди. Почтачи қизимиз кунлик хат ва телеграммаларни олиб учинчи қаватга аранг кўтарилади. Уларнинг барчасида бугунги кунимизнинг нафаси — орзулар, интилишлар, ҳаяжону армонлар...

Дарҳақиқат, уч йил давомида газета шаклланиб, ўз қиёфасига эга бўлди, аниқроғи, одамларнинг қалбига тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Таҳририятга тез-тез қадам ранжида қиладиган отахоннинг гапида жон бор: Президент фармонлари, Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг қонун ва қарорлари дастлаб бизнинг газетада чоп этилади. Бундан ташқари, муштарий Ўзбекистон, МДҲ мамлакатлари ва жаҳон ҳамжамияти ҳаётига оид турли воқеа-ҳодиса ва хабарлар билан ҳам ўз вақтида танишиш имкониятига эга бўлади. Шунингдек, газетадан йирик олимлар, ҳуқуқшунослар, халқ хўжалиги ҳамма соҳаларининг етакчи мутахассислари чиқишлари, фан, адабиёт ва санъат оламининг ранг-баранг кўринишлари ўз инъикосини топади.

Мухтасар қилиб айтганда, муштарийни қизиқтирган бирор соҳа газета эътиборидан четда қолмайди. Тўғри, бозор иқтисодиёти жараёнини бардош билан бошидан ўтказаётган ўқувчиларимизга обуна баҳоси оғир туюлиши мумкин. Аслида халқ истеъмол молларининг ҳозирги баҳоси билан таққосланса, маънавий қадриятлар тикланаётганлиги, бу борада газетанинг беқиёс хизматлари ҳисобга олинса, обуна нархи у қадар юқори эмас.

Обуна баҳоси бу йил тубандагича белгиланди:

1 ойга — 1677 сўм
3 ойга — 5031 сўм
6 ойга — 10.062 сўм
12 ойга — 20.124 сўм.

Алалхусус, ҳозир газетхонга қоғоз нархининг «осмон»далиги-ю, нашр харажатларининг мислсиз ошиб кетганлигини рўкач қилиб ўтиришнинг мавриди эмас. Уларга битта ширин каломимиз бор: «Халқ сўзи»—Сизнинг газетангиз, унга обуна бўлишни унутманг.

• *Тўйхат ўрнида*

Эл суйган оға

Жумҳуриятимиз адабий жамоатчилиги ва адабиётимиз ихлосмандлари таниқли шоир, таржимон, публицист Султон Акбарийнинг 70 йиллик тўйини нишонладилар.

Ярим асрдан ошдики, Султон Акбарий адабиётимизга сидқидилдан хизмат қилиб келмоқда. У йигирмадан ортиқ шеърий китоб, ўнлаб достон ва баллада, юзлаб публицистик мақола ва очерклар муаллифи. Шоир машҳур қирғиз эпоси «Манас»ни таржима қилиб, Қирғизистонда катта обрў ва эътибор топди. Бутун умр «Ўзбекистон овози» (Собиқ «Совет Ўзбекистони») газетасида саркотиб ва бош муҳаррир муовини бўлиб ишлаган.

Мен одатда китоб дўконига кириб, китоб танлайдиган бўлсам аввалам бор асар муаллифига қарайман, кейин китобнинг номига.

Менинг асар танлашдаги иккинчи меъзоним — бу китоб номи. Асарга ном қўйиш, назаримда, ёзувчи учун фарзандига ном қўйиш билан баробар. Ном танлаш ҳам — истеъдодга боғлиқ нарса. Тўғрисини айтсам, биз кўп бошимизни қотирмай асарларимизга ҳам, қаҳрамонларимизга ҳам хаёлимизга келган пала-партиш номларни қўяверганмиз. Адабиётимиздаги кўпчилик исмларни қаранг: Зафар, Рустам, Аида, Саида, Бахтиёр, Саодат, Зарифа ва ҳоказо. Китобларимиз номи-чи? «Пўлатдан метин», «Ғалаба нашидаси», «Садоқат», «Зулмат», «Эркин уфқ», «Нурли чўққилар», «Коммунизм байроғи»... «Зафар қучганда»...

Чунки биламан: китоб тепасида Абдулла Орипов ёки Чингиз Айтматов ёхуд, айтайлик, Расул Ҳамзатовлар номи турса, мен бу китобни мундарижасига қарамасдан сотиб олавераман. Нега? Чунки биламан: бу адиблар ҳеч қачон юзаки асарлар яратмайдилар, жўнгина, ўлда-жўлда гапларни айтмайдилар.

Шу маънода мен Султон Акбарий асарларини кўздан кечириб ўтиб, жуда оддий, жуда инсоний номларни ўқидимки, бунинг учун мўйсафид тўйболамиздан мамнун бўлдим. Мана ўша китоблар: «Иймоним, эътиқодим», «Яраланган қўшиқлар», «Сулув сулув эмас, суйган сулув», «Шукрона», «Меҳригиё». Яхши биламан: бу шеърий китоблар китобхонлар орасида кенг тарқалган, танқидчилигимизнинг юксак баҳосига сазовор бўлган.

Султон аканинг достонлари орасида мен айниқса «Гирдоб» достонини баланд қадрлагим келади. Бу достон асосида яратилган телефильм, ўйлайманки, кўпчиликнинг ёдида. Яқинда Султон аканинг шеърий китобларини варақлаб ўтириб, шоирнинг «Кимга кераkман» деган шеърига кўзим тушди. Бу шеър, хусусан унинг сарлавҳаси, қандайдир сал ҳазил оҳанги билан буюк бобомиз Машрабнинг: «Намангандан кетар бўлсам, мени йўқлар кишим борму?» деган машҳур сатрини эслатади.

Султон ака бундай дебди:

Ёш йўловчи ниятиқ булоқдай
Қайнамасам кимга кераkман?
Дардли қўшиқ, ширин гуноҳдай
Қийнамасам кимга кераkман?
Барқ урмасам кимга кераkман?
Баҳс қурмасам кимга кераkман?
Кайф сурмасам кимга кераkман?
Улгурмасам кимга кераkман?

Бу шеър 1977 йили ёзилган экан. Орадан ўн олти йил ўтибди. Бу орада ҳаёт Султон аканинг бошига кўп синовлар солди. Яхши кунлар ҳам бўлди, мусибатли дамлар ҳам. Лекин жангларда тобланган шоиримиз довулларда эгилмадилар, қаламни қўлдан туширмай, шеърлар, достонлар ёздилар. Мен бу кишининг ижодини ўрганар эканман, «Ариқдан оққан сувнинг қадри йўқ», деган сўзини эслайман.

Йўқ, Султон Акбарий эл қадрини топмай азият чеккан адиблардан эмас. Унинг ижоди ва инсоний фазилатларини кўп ардоқлайдиган минглаб китобхонлари, ёру биродарлари, ажойиб фарзандлари, садоқатли жуфти ҳалоли бор. Лекин биз, адабий жамоатчилик, номимизга муносиб бўлган шоиримиз адолат бўлса, бутун умри ва истеъдодини халқимиз саодатига бахшида этган, ёнимизда юрган камтарин дўстимиз меҳнатининг қадрини билишимиз, уни ҳаёт вақтида эъзозлашимиз даркор.

Ҳурматли Президентимиз Ислом Каримов атоқли шоиримиз Ғафур Ғулом таваллудининг 95 йиллигига бағишланган кечада сўзлаган нутқида айтган эдилар:

«Ғафур Ғулом бу шараф, бу тантаналарни кўролмай ўтиб кетди. Эндиликда биз шундай қилайликки, элга хизмати синган ёзувчиларимиз бундай иззат-эътиборни ҳаёт пайтлигида кўриб қолсинлар».

Ижодкор меҳнатига чуқур ҳурмат билан айтилган бу сўзлар ҳамон қалбимиз тўрида турипти. Ўйлайманки, бугун кекса адибимизга кўрсатилаётган бу ҳурмат ва эътибор Ҳурматли Президентимиз айтган ўша олийжаноб сўзларга инсоний бир жавобдир. Соғ бўлинг, омон бўлинг, Султон ака. Сиз элга керак бўлгансиз, бундан кейин ҳам кераксиз. Руҳингиз ҳамиша мунаввар, қаламингиз ҳамиша ўткир бўлсин.

Камоли эҳтиром ила
Одил ЁҚУБОВ.

• *Спорт • Спорт • Спорт •*

СИТОРА—НЕГА ЯРҚИРАМАДИ?

ЧИМ устида хоккей бўйича аёллар ўртасида Ўзбекистон чемпионатининг 2-тур учрашувлари ўтказилди. Ўзбекистон чемпиони «Ситора» биринчи турни «Политотдел» билан бир хил очко тўплаган ҳолда якунлаган эди. Иккинчи тур учрашувларида эса уч очко йўқотиб, иккинчи поғонага тушиб қолди. Сабаби терма жамоанинг йиғини ва машғулотларига келмаган етакчи ўйинчилар — З. Юсупова, Г. Мамедова, И. Эм, Л. Муталапова, С. Усеинова иккинчи тур учрашувларига қўйилмади. Натижада жамоа «Политотдел» билан бўлган учрашувни бой (0:1) берди, «Андижанка» билан эса дуранг ўйнади.

Андижонда ўтказилган иккинчи турнинг қолган учрашувлари қуйидагича тугади:

«Ситора» — «Малика» (Паркент) — 3:0, «Малика» — «Политотдел» — 0:2, «Чевар» (Самарқанд) — «Андижанка» — 0:2, «Чевар» — «Малика» — 1:0, «Ситора» — «Чевар» — 5:1, «Политотдел» — «Чевар»— 3:0, «Малика»—«Андижанка» — 0:3 «Андижанка» — «Политотдел» —2:0.

Икки турдан сўнг 13 очко жамғарган «Политотдел» пешқадамлик қиляпти. «Ситора»да 12, «Андижанка»да 11 очко бор. Янги вакил «Малика» шу пайтгача биророрта очко олгани йўқ. Фақат «Малика»ни икки бор мағлубиятга учратган «Чевар» ҳисобида эса бор йўғи 4 очко бор.

4 ноябрдан 15 ноябргача терма жамоамиз қизлари Япониянинг Херосима шаҳрида бўлишади. Бу ерда улар қитъа биринчилигида қатнашиб, республикамиз шарафини ҳимоя қилишади.

ФРАНЦИЯ СПОРТ ЖУРНАЛИСТЛАРИ БИЛАҒОНМИ?

«ФРАНС ФУТБОЛ» ҳафталиги шу йил февраль ойида жаҳон чемпионатининг финал қисмида қатнашадиган барча 24 терма жамоани олдиндан айтиб беришга ҳаракат қилди. Хўш, Франция спорт журналистлари қайси жамоалар имкониятига етарлича баҳо берди-ю, қайсиларига келганда адашди. «Франс футбол» февраль ойида Европа зонасида қуйидаги жамоаларни гуруҳ ғолиблари бўлади, деб башорат қилган эди:

1-гуруҳ: Италия, Швейцария, 2-гуруҳ: Голландия, Норвегия: 3-гуруҳ: Ирландия, Дания. 4-гуруҳ: Бельгия, Румыния. 5-гуруҳ: Россия, Греция, 6-гуруҳ: Швеция, Франция.

Демак, «Франс футбол» Европа зонасидаги гуруҳлар ғолибини олдиндан башорат қилишда деярли янглишмади. Норвегия, Греция, Россия, Швеция ҳақиқатан ҳам ўз гуруҳларида ғолиб чиқишди. Юқорида кўрсатилган қолган жамоалар ҳам ўз гуруҳларида жуда яхши имкониятларга эга. Қолаверса буни вақт кўрсатади.

Лекин ҳафталик журналистлари Жанубий Америка қитъаси ғолибларини аниқ айтишда янглишди. Бу зонада улар кўзда тутган Уругвай ўрнига Боливия финалга йўлланма олди. Аргентинанинг тақдири ҳам жумбоқ бўлиб турибди. Африка қитъасидан эса башоратдаги Кот д.Ивуар ўрнига Камерун финалга чиқди.

Ҳозирча ҳафталик журналистлари бор-йўғи икки жамоанинг имкониятларини тўғри баҳолашмаган бўлиб чиқяпти. Лекин шунинг ўзи ҳам спорт журналистларининг ўз соҳасини жуда яхши билишларидан далолат беради.

Саралаш мусобақалари зоналарда тугаганича йўқ. Қани кўрамиз, «Франс футбол» нечтагача янглишар экан.

Р. ЖУМАЕВ.

• *Орамизда шундай кишилар бор*

МЎЪЖИЗА

Валихон аканинг устахонаси шундоққина йўл ёқасига жойлашган. Бу ердан қачон ўтмай, уни шогирдлари даврасида кўраман. Кимдир битай деб қолган эшикка, яна кимдир ёғочга ишлов беряпти. Уста эса улар ишини назорат қилиб зарур маслаҳатларини аямайди.

Ҳа, Фарғона вилоятидаги Риштон тумани Амиробод қишлоғилик Валихон ака Ҳошимов бир неча йилдан буён ёғоч ўймакорлиги билан шуғулланиб келмоқда. У ишлов берган эшик, дарвоза ва бошқа буюмларни айни кунларда вилоятнинг турли туманларида учратиш мумкин.

— Ёғоч ўймакорлиги санъатига ёшлигимдан ишқим тушган, — дейди биз билан суҳбатда В. Ҳошимов. — Шу боис қўқонлик машҳур уста Қодиржон Ҳайдаровнинг шогирди Мансуржон Жалоловдан ҳунар ўргандим. Шунда бир нарсани англадимки, ёғоч ўймакорлиги билан шуғулланиш, бу санъатни эгаллаш мен ўйлаганчалик осон иш эмас экан. Қийинчиликлар ортда қолди. Изланишларим бекор кетмади. Салкам ўн йилдан буён мустақил ишлаяпман.

Валихон ака билан суҳбатлашиб ўтириб, унинг қатор хайрли ишларидан хабардор бўлдик.

Марғилондаги «Хонақоҳ», «Торонбозор» (Домдеҳқон) масжидларига дарвоза ясаб берган устанинг мухлислари кўпайди. Бу орада «Туягим» маҳалла масжиди учун 2 та, Ёзёвон жомеъ масжиди учун 3 та, Ёзёвондаги «Хонобод» масжиди учун 4 та, Шоҳимардон жомеъ масжиди учун 3 та эшик, 1 та дарвоза тайёрлаб бериб, эл эътиборига тушди.

— Дадам Муҳаммадхон диндор киши эдилар, — дейди Валихон ака. — У киши ўз олдиларига масжид ва мозорларни обод қилишни мақсад қилиб қўйгандилар. Бироқ турли сабабларга кўра ниятларини рўёбга чиқара олмадилар. Отамнинг орзуларини амалга ошириш мен учун ҳам қарз, ҳам фарз.

Шу нарса диққатга сазоворки, уста айрим «тадбиркор»лар каби эшик-дарвозаларга катта пул талаб қилмайди. Уста савоб учун кўплаб масжид ва мозорларга ўз ёнидан нақшинкор дарвоза ва эшиклар ясаб берган. Чунончи, ўзи истиқомат қилаётган Амиробод маҳалла масжидига 2 та эшикни қайта таъмирлаб, 1 та эшикни ҳадя этган. Шунингдек, Риштондаги Имоми Ҳанифия (Алининг ўғиллари) мозорига 1 та, Бурҳониддин Марғилоний ар Риштоний мозорига 2 та, Марғилондаги Улуғ Ҳазрат мозорига 1 та, Шоҳимардондаги Ҳазрат Али мозорига 1 та эшикни совға қилган.

Шу ўринда кўпчилик эътиборини бир нарсага қаратмоқчиман. Устанинг Шоҳимардон масжиди учун тайёрлаб берган дарвозасини пулга чақадиган бўлсак, айни кунда унинг баҳоси 700—800 минг сўмга боради. Лекин у уста ҳақи учун атиги 10 минг сўм пул олди, Умуман, уста туҳфа этган эшик ва дарвозаларни ҳозирги нархда баҳолагудек бўлсак 3,5—4 миллион сўмни ташкил этади. Мана буни ҳиммат деса бўлади.

Валихон ака касбини эъзозлаш билан бирга кўплаб шогирдларга устозлик ҳам қилмоқдалар. Ҳозирда унинг шогирдлари Ҳакимжон Исоқов, Хайрулла Абдулла ўғли, укаси Жамолхонлар мустақил иш юритишаётир. Улар ўзларининг бетакрор асарлари билан элимизнинг қадимий амалий санъати юксалишига ҳисса қўшишмоқда.

Яқинда Марғилон шаҳридаги «Ёдгорлик» фабрикасида ёғоч ўймакорлиги усталарининг кўргазмаси бўлиб ўтди. Унда ўнлаб усталар ўз ижод намуналари билан иштирок этишди. Ғолиблик Валихон акага насиб этди. Кўргазмага қўйилган Ўзбекистон Республикасининг Хумо қуши акс этган герби бетакрор нақшлар туширилган эшик, дарвоза ва бошқа асарлари жамоатчилик ва ҳакамлар томонидан юқори баҳоланди.

Одатда ҳар бир инсон эзгу ниятлар билан яшайди. Валихон ака ҳар бир мусулмон учун фарз ҳисобланган Ҳаж сафарига чиқиш, имкони бўлса Саудия Арабистонига жумҳуриятимиздан боргувчи кишилар учун меҳмонхона ёки чойхона қурилишида иштирок этишни ният қилганлар...

Валихон аканинг устахонасидан қайтар эканмиз, тайёр ҳолга келган нақшинкор эшик, дарвоза ва бошқа буюмларни кўздан кечирамиз. Шунда инсон мўъжиза ярата олишига яна бир карра ишонч ҳосил қилдик.

Тоҳир ҲАМРОҚУЛ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: Валихон Ҳошимов қизи Шарофатхон ишлов бераётган нақшларни кўздан кечирмоқда.

• *Обуна—94*

ИЖОДКОРЛАРНИНГ ЯГОНА МИНБАРИ

Эътироф этиш керак, бу йилги обуна мавсуми ўзига хос кечмоқда. Сабаби аён: газета ва журналларни чоп этиш, уларни обуначиларга етказиб бериш харажатлари ошиб кетдики, бу обуна нархига таъсир этмай қолмади, албатта.

Республикамиз қаламкашларининг минбари — «Ўзбекистон матбуоти» журнали таҳририяти умидбахш орзулар қанотида келгуси йил режасини тузмоқда. Жамоа ўз муассислари — Республика Давлат матбуот комитети, Ўзбекистон Давлат телерадиокомпанияси ва Жумҳурият Журналистлар уюшмасининг саъй-ҳаракати билан журналнинг обуна баҳосини даврий нашрлар орасида энг арзон қилиб белгилади: бир сони баҳоси 100 сўм, йиллик обуна —600 сўм. Келгуси йилдан журнал икки ойда бир марта чиқади.

Ҳар бир нашр сингари «Ўзбекистон матбуоти» журналининг ҳам ўзига хос овози, мундарижаси ва мавзуси бор. 1994 йилда ҳам анъанавий рукнлар — «Муҳаррир минбари», «Нашриёт-матбаачилик», «Телевидение, радио», «Барҳаёт сиймолар», «Фахрийлар — фахримиз», «Матбуотимиз жонкуярлари», «Кўмакдошларимиз», «Сўз ишчи-деҳқон мухбирларига», «Очиқ ва аччиқ гаплар», «Ўзбекистон матбуоти» ахборот ойнаси» сингари рукнларда мақола, лавҳа, очерк, хат-хабарлар, «Изланиш клуби» саҳифасида шеър, митти ҳикоялар чоп этилади.

Мамлакатимиз ижодкорлари Ўзбекистон мустақиллигини янада мустаҳкамлаш, миллий истиқлол мафкурасини яратиш соҳасидаги ўзларининг дил сўзларини журнал саҳифаларида баён этадилар. Миллий ахборот воситаларини равнақ топтириш, журналист кадрларни, матбуотимиз таянчи бўлган мухбирларни тарбиялаб вояга етказиш сингари муҳим мавзулар ҳам кенг ёритилади. Айни чоғда, журналистлар, нашриёт-матбаа ва телерадио ходимлари бозор иқтисодиёти шароитида дуч келаётган муаммоларни ҳал этиш муаммоси бош мавзулардан бўлиб қолади. Шу боис «Маҳаллий ҳокимият ва матбуот», «Матбуот ва бозор иқтисодиёти», «Бизнинг мусоҳаба», «Нуқтаи назар» каби рукнларга эътибор кучайтирилади. Бўлажак журналистларимиз учун «Савол-жавоб», «Бугунги талаба — эртага — журналист (матбаачи)» рукни остида чиқишлар уюштирилади.

Режаларимиз катта. Келгуси йилдан бошлаб Ўзбекистон матбуоти ва матбааси тарихи, журналистикамиз тамал тошини қўйган фидоий қаламкашлар ҳаёти ҳамда ижодига оид туркум мақолалар ёритишни режалаштирмоқдамиз. Бу шубҳасиз, халқ қадриятлари тикланиб, миллий анъаналаримиз қадр топаётган чоғда жуда муҳимдир.

Жумҳуриятимиз қаламкашларининг хорижий ҳамкасблари билан ҳамкорлик риштлари тобора мустаҳкамланиб бораётганлиги ғоят қувонарли. Журнал саҳифаларида «Ўзбекистон — жаҳон нигоҳида» рукни остида мақолалар чоп этилиши кўпаяди. «Журналист хориж сафаридан қайтди» рукни очилади. «Замонавий ёдномалар», «Журналист ён дафтаридан», «Бир сурат тарихи» мавзусида ранг-баранг эсдаликларни ёритиш мўлжалланаётир.

Албатта, ижодий режаларнинг амалга оширилиши ўз-ўзидан бўлмайди. Ҳамкорликда ҳикмат кўп деганларидек, биз жумҳуриятимизнинг барча қалам соҳибларига, нашриёт-матбаа иши фидойиларига фахрий қаламкашларга, ишчи-деҳқон мухбирларига, бўлажак ҳамкасбларимизга мурожаат этамиз: сизлар таҳририятимизга қанчалик кўп хат-хабар, мақола, қалб сўзлари ва суратлар йўлласангиз, журнал мундарижаси ва мавзуси шунчалик бойийди. Бу билан журнал саҳифаларининг янада мазмунли бўлишига кўмаклашган бўласиз.

Азиз муштарийлар! «Ўзбекистон матбуоти» журнали таҳририятининг манзили ўзингизга маълум: 700129, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Нашр кўрсаткичимиз қуйидагича: 75323.

«ЎЗБЕКИСТОН МАТБУОТИ» ЖУРНАЛИ ТАҲРИРИЯТИ.

Муштарий таклиф қилади

ОЗОДАЛИК—УМР КЎРКИ

Асли тошкентликман. Яқинда Фарғона водийсини айланиб, тоғли довондан ошиб ўтгач, то уйимга келгунча тутун, чанг, кўчаларда сочилиб ётган қоғоз парчалари, ахлатлар таъбимни хира қилди.

Шаҳар озодалиги, ободончилигига масъул бўлган идоралар ходимлари қаерга қарашаяпти? Ахир тозалик бўлса соғлом инсон, соғлом авлод вужудга келади. Таклифим: шаҳар, туман, вилоят ҳокимлари ўз ҳудудларида фармойиш чиқариб чиқинди ва ахлатларни кўчага чиқариб қўйган хонадонларга катта-катта жарима солишса. Бир маҳаллада 2—3 кишига жарима солинса кифоя, сўнгра бундай ишни ҳеч ким қилмайди.

Тошкент тумани ҳокими Р. Акбаров ночор оилаларни уйлантириб, суннат тўйи қилиб берди. Ҳозир бу ташаббус бутун Ўзбекистонда анъанага айлангани сир эмас-ку!

Ҳар қанча маблағ бўлса тозалик учун сарф қилган инсон икки дунёда хор бўлмайди. Керак бўлса мен ҳар ойги нафақамдан 1000 сўмини тозалик учун сарфлаш жамғармасига қўшишга тайёрман. Маҳаллада энг тоза хонадон учун, туманда энг тоза маҳалла ёки идора, вилоят, шаҳарларда «Тозалик — тан соғлик» кўриклари ўтказилса. Ўзи гўзал, номи гўзал, меҳнати гўзал Ўзбегим номига мос ишлар бўлар эди.

Мутал МУҲАМЕДОВ,
С. Раҳимов тумани, Соғбон кўчаси.

«Ўзпаррандасаноат» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси Беруний парранда наслчилик хўжалиги директори О. Ражаповга қизи

Светлана РАЖАПОВА-нинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзқишлоқхўжтаъминоттузатиш» давлат қўмитаси жамоаси Бирлашган хизмат кўрсатиш бўлимининг бошлиғи У. Хўжаевга онаси

Муҳтарам ХЎЖАЕВА-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш муҳандислари институти ректорати, ҳаёт-фаолият хавфсизлиги тахсилгоҳи ходимлари шу тахсилгоҳ мудири доцент З. Юсуповга умр йўлдоши

Лолахон ЮСУПОВА-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати қўмитаси жамоаси Қўмита Ишлар бошқарувчисининг ўринбосари Р. Рауповга отаси

Тоҳиржон РАУПОВ-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, от спорти федерацияси жамоаси от спорти бўйича жумҳуриятда хизмат кўрсатган тренер, собиқ иттифоқ спортакиадасининг икки карра чемпиони, иттифоқ чемпионатининг 8 та олтин медали соҳиби, олимпиа ўйинлари қатнашчиси халқаро миқёсдаги спорт устаси

Мамажон ИСМОИЛОВ-нинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг қариндош уруғларига ва яқинларига чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти девони Ишлар бошқармасининг жамоаси масъул ходим А. Йўлдошевга волидаи муҳтарамаси

Турсуной АШИРҚУЛОВА-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирган ВОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Мирахмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев Пак (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — А. Йўлдошев, навбатчи — Ш. Мутаҳҳархон ўғли.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г— 599. 93616 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 02.00

Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6